

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

Trebellii Pollionis Gallieni Duo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51232)

re. *hæc Decius. Sed Valeriani sententia hujus modi fuit.* Ne quæso, sanctissime imperator, ad hanc me necessitatem alliges, ut ego judicem de populo, de militibus, de senatu, de omni penitus orbe, judicibus & tribunis, ac ducibus. hæc sunt qui Augustum nomen tenetis: apud vos censura desedit. Non potest hæc implere privatus. Igitur veniam ejus oneris peto, cui vita impar est confidentiâ: cui tempora sic repugnant, ut censuram hominum natura non quærat. *Poteram multa alia & senatus consulta & judicia principum de Valeriano proferre, nisi & vobis pleraque nota essent, ut puderet altius virum extollere, qui fatali quadam necessitate superatus est.*

Ad Valerianum juniorem revertor, qui alia quam Gallienus matre genitus, forma conspicuus, verecundia probabilis. eruditione pro ætate clarus, moribus per jucundus, atque à fratris diff. &c. fere ut in vulgatis.

TREBELLII POLLIONIS GALLIENI DUO.

GAPTO Valeriano (enimvero unde incipienda est Gallieni vita, nisi ab eo præcipue quo ejus vita depressa est?) nutante Republ. quum Odenatus jam Orientis cepisset imperium,

CASAUBONUS.

TREBELLII POLLIONIS.] In manuscripto regie bibliothecæ lib. est *ἀνεπιγεγραμμένη* nullo auctoris adscripto nomine. quare ut superiorem, sic etiam istum Robertus de Porta Julio Capitolino adscripsit: cui & Putecani alter codex suffragatur.

² *Nisi ab eo præcipue, quo ejus vita depressa est.]* Excidit vox *malo*. nam omnes libri, ab eo præcipue *malo*, quo ejus vita d. non displiceat alioquin, ab eo quo præcipue ejus vita depressa est. ex multis probis conflata Gallieno ignominia: sed nihil æque probrosi ac longa patris captivitas, filio non vindicata, cum posset.

SALMASIUS.

TREBELLII POLLIONIS.] Julio Capitolino attribuant membranæ

Palatinæ, ut & sequentes libros, usque ad Aurelianum. rationem supra indicavimus, quæ nobis maxime probabilis visa est.

³ *Quum Odenatus jam Orientis cepisset imperium.]* Vetus editio addit: *Orientis partibus.* scribendum esset: *quum Odenatus in Orientis partibus cepisset imperium.* & sane non Orientis imperium ceperat Odenatus, sed in Oriente factus erat imperator. paulo post; & quum Romanum in Oriente nutaret imperium. sic etiam Orientis partes infra dixit: ergo *Macrianus undique collectis exercitibus, Orientis partes petiit.*

GRUTERUS.

² *Nisi ab eo præcipue malo, quo ejus vita depressa est.]* Sic & Palatinus noster. editis hæctenus defuit dictio *malo*; quæ tamen in omnibus mss.

¹ Gal-

perium, & ¹ Gallienus comperta patris captivitate gauderet, vagabantur exercitus, murmurabant duces, erat ingens omnibus mœror quod imperator Romanus in Perside serviliter teneretur. ² Gallieno igitur & Volufiano coss. ³ Macrianus & Ballista in unum coëunt, exercitus reliquias convocant: & quum Romanum in Oriente nutaret imperium, quem facerent imperatorem requirunt, Gallieno tam negligenter se agente, ut ejus ne mentio quidem apud exercitum fieret. ⁴ Denique quum plureis ejus rei causa convenissent,

SALMASIUS.

¹ Gallienus comperta patris captivitate gauderet.] Quæ sequuntur verba, usque ad illa, Gallieno igitur & Volufiano Coss. ex officina correctorum prodire, qui ista sic conglutinarunt, ut tegerent & dissimularent labem quæ hunc locum temporum injuria, codicumque vitio infedit. sed quis non malit ipsum illum hiatum recognoscere, quam inanias istas, & quilibet, quibus vacuum spatium repleverant inciti homines, diutius heic tolerare? sic igitur in Palatino lacer & mutilus totus hic locus erat relictus: Gallienus comperta patris civitate gauderet vagabantur exercitus mu duces erat meror imperator in Persida ior omnium quod Gallienus na pater factus sic moribus rep perdiderat. Gallieno igitur & Volufiano Coss. ex quibus plura deesse facile cognoscimus. hæc vero ut in integrum restituantur, aliis potius tentandum relinquere, quam ipse experiri statui.

GRUTERUS.

² Gallieno igitur & Volufiano Consulibus, &c.] Multa præcedunt istas voces in Palat. sed mutila. is enim codex post vocem teneretur, habet vacuum spatium litterarum quindecim.

cim. sequitur inde, ior omnium quod Gallienus na pater factus sic moribus rep perdiderat. Gallieno igitur, &c.

³ Macrianus & Ballista.] Palat. à manu prima Macrinus, non heic modo, sed & infra semper, usque ad illa, Idem Macrianus Pisonem. ibi enim discrete habet Macrianus.

CASAUBONUS.

³ Macriano & Ballista.] Scripti quidam, Macrino semper. & fortasse is est à quo, ut scribit Dionysius in epistola ad Hermammonem, Valerianus in Christianos fuit concitatus, ejusque animus ad curiosas artes & sacra magica traductus. inter Pollionis tyrannos est XI. Balista vero XVII. habes ibidem de Odenato, Pifone, Valente, Æmiliano.

SALMASIUS.

³ Macrianus & Ballista.] Macrinus, ita Palatinus. & locis omnibus qui Macriani mentionem faciunt, Macrinum semper repræsentat. sed & infra in triginta Tyrannorum volumine, Macrinus etiam scribitur, & in epistola Valeriani: ego P. C. bellum Persicum gerens Macrino totam remp. credidi.

⁴ Denique cum plureis ejus rei causa convenissent, placuit.] Brevius, nescio an verius, editio prima: Denique placuit ut Macriannum cum filiis suis imperatores dicerent.

sent, placuit ut Macrianum ¹ cum filiis suis imperatores dicerent, ac Rempublicam defensandam capefferent. Sic igitur imperium delatum est MACRIANO. Et causæ Macriano imperandi cum filiis hæ fuerunt. Primum, quod nemo eo tempore sapientior ducum habebatur, ² nemo ad res gerendas aptior: deinde ditissimus, & qui privatis posset fortunis publica explere dispendia. Huc accedebat quod liberi ejus fortissimi juvenes tota mente in bellum ruebant, ³ ut essent legionibus exemplo ad omnia militaria. ⁴ Macrianus ²

CASAUBONUS.

¹ Cum filiis.] Macriano juniore & Quietio, qui patri subjiciuntur in libro de tyrannis.

SALMASIUS.

² Nemo ad res gerendas aptior.] Ad res gerendas. perperam.

³ Ut essent legionibus exemplo ad omnia militaria.] Quæ sequuntur usque ad illa, idem Macrianus Pisonem, ingenio suo correctores repleverunt & restituerunt. misere enim mutilata & discerpta leguntur in optimo Codice, cujus scripturam licet undequaque deformatam libet proponere, ut inde possit colligi, non omnia manu auris referre, quæ heic habentur: ut essent legionibus exemplo ad omnia ari ergo ma undique petit occupa partibus quas posuerat ita imperium bellum instruxit esset omni que contra eum poterant cogitari. divinarioribus heic ampla facultas ostenditur artem suam exerendi. nos qui non sumus tam disertis, quidquid inde potest gloriæ sperari, libenter aliis concedimus. vetus editio videtur alium habuisse sartitectorem qui has ruinas fulcire ac reparare conatus est, quique sibi pressius sequenda vestigia antiquitatis esse duxit, quam qui post eum idem tentarunt. ita enim ille: ergo Macrianus undique auxilia petit occupatis à se partibus quas posuerat ita imperium hoc bel-

lum instruxit, ut par esset omnibus quæ contra eum poterant cogitari. ex quibus intelligi facile potest, eandem eum in suis codicibus lectionem eodemque modo affectam acceptamque reperisse, quam nos in Palatino offendimus: circumspectiorem tamen fuisse in alligandis vulneribus & his complendis ulceribus, quam qui postea manum eidem curæ admoverunt. certe nusquam recessit à vestigiis scripturæ quam invenit. quod illi parvipenderunt, ideoque rem hanc totam inepte exsequuti sunt. nihil enim ineptius istis: ut posset late sibi delatum defendere & tueri imperium. quorum tenuissimum quidem expressum apparet in illis fragmentis vestigium. nec illa porro meliora sunt: at que copias sic paravit ut esset omnium circumspectus quæ contra eum poterant cogitari. quæ præter Latinitatem male ambulantiem, nimis longe recedunt à notis quæ impressæ remanserunt in illis miseris reliquiis. expungenda igitur istinc omnia, & eorum potius loco spatium vacuum relinquendum, quam hæc recipienda, quæ nec cœlum nec terram tangunt. idque miror minime suboluisse acutissimo viro, qui ex horum auctorum restitutione decus immortale merito suo sibi comparavit.

GRUTERUS.

⁴ Macrianus ergo undique collectis exercitiis, &c.] Palatinus heic totus est

ergo collectis undique exercitibus, Orientis partes petiit; atque ut posset late sibi delatum defendere & tueri imperium, bellum sic instruxit, atque copias sic paravit, ut esset omnium circumspectus quæ contra eum poterant cogitari. Idem Macrianus Pisonem, unum ex nobilibus principibus senatus, ad Achaiam destinavit ob hoc ut VALENTEM qui illic proconsulari imperio Rempublicam gubernabat, opprimeret. Sed Valens comperto quod Piso contra se veniret, sumpsit imperium. Piso igitur in Thessaliam se recepit. ¹ Ubi, missis à Valente militibus compluribus, interfectus est: ² ipse quoque imperator appellatus cognomento **THESSALICUS**.³ Sed Macrianus retento in Oriente uno ex filiis, ⁴ pacatis tamen rebus, Asiam primum venit, deinde Illyricum petiit: in Illyrico ⁵ cum AUREOLO imperatore, qui contra Gallienum imperium sumpserat, duce Domitiano nomine manum conferuit, unum ex filiis secum habens, ⁶ & xxx. millia militum ducens.

Sed

est fractus; & nescio an bene supplementus. habet namque horum verborum & sequentium loco: Ergo Macrinus . . . undique auxilia . . . petit occupatis à se . . . partibus quas ipse posuerat; ita ut par esset omnibus . . . quæ contra eum poterant cogitari. Idem Macrianus, &c.

SALMASIUS.

¹ Ubi missis à Valente militibus compluribus.] Militibus complurimis.

² Ipse quoque imperator appellatur cognomento Thessalici.] Palatinus: cognomento Thessalatis. Thessalas, Thessalatis esset pro Thessalo vel Thessalico. sic supernus, supernas. *Laser supernas* in epistola Augusti ad Mæcenatem. Arvernus, Arvernas: Privernus, Privernas. Rhavennas, Misenas Misenatis, pro Misenensis. nec hanc formam tantum usurparunt in *ædificiis*, sed etiam in nominibus propriis. sic enim Geminatem pro Geminato dixerunt. Geminas & Agaclytus

liberti Veri apud Spartianum. *Trophimas, Trophimatis* apud Jurisconsultum pro Trophimus Trophimi. sic *Eutychas* pro Eutychnus. sed de his alibi.

³ Sed Macrianus.] Hæc Macrianus. Pal. vitiose, ut quidem puto.

⁴ Pacatis tamen rebus.] Idem: pacatis tam rebus. omnino legendum: pacatis jam rebus.

GRUTERVS.

⁴ Pacatis tamen.] Pal. pacatis tam rebus, & annotatum legendum jam.

⁵ Cum Aureolo Imperatore qui contra.] Pal. cum Aureolo Imperatore, qui ut forte voluerit subintelligi, exercitus.

CASAUBONUS.

⁶ Et xxx. millia militum ducens.] Ex iis quæ scripta sunt libro sequente, capite de Macriano tyranno, constat legendum hic esse, *xlvi. millia m. locum expende.*

I Gild

Sed victus est Macrianus cum filio Macriano nomine, deditusque omnis exercitus Aureolo imperatori. Turbata interim Repub. totoque penitus orbe terrarum, ubi ODENATUS comperit Macrianum cum filio interemptum, regnare Aureolum, Gallienum remissius agere, ² festinavit ad alterum filium Macriani, ³ quum exercitus hoc daret fortuna capiendum. Sed ii qui erant cum filio Macriani, Quieto nomine, consentientes Odenato, auctore præfecto Macriani BALISTA juvenem occiderunt, missoque per murum corpore. Odenato se omnes affatim dederunt. ⁵ Totius prope igitur Orientis factus est Odenatus imperator, quum Illyricum teneret Aureolus, Romam Gallienus. Idem Balista multos Emissenos, ad quos confugerant Macriani milites, cum Quieto & thesaurorum custode interfecit, ita ut civitas pene deleteretur. Odenatus inter hæc quasi Gallieni partes ageret, ⁶ cuncta eidem nuntiari ex veritate faciebat. Sed Gallienus cogni-

SALMASIUS.

¹ Gallienum remissius agere. Idem liber: Gallienum remissius ingerere: forte, remissius rem gerere: vel remissius se gerere.

² Festinavit ad alterum filium Macriani, quum exercitus hoc daret fortuna capiendum. Distinguebam: quum exercitus hoc daret fortuna, capiendum. sed nunc omnibus modis corrigendum distinguendumque censeo: festinavit ad alterum filium Macriani, cum exercitu, se hoc daret fortuna, capiendum. festinavit, ut caperet filium Macriani, quem cum exercitu reliquerat pater, in Oriente, ipse Occidentem versus proficiscens, si fortuna modo juvaret.

⁵ Totius prope igitur Orientis factus est Odenatus Imperator. Hæc lectio firmat verum esse quod supra sic editum est: quum Odenatus jam Orientis cepisset imperium. ubi tamen primam editionem habere scribebamus: quum Odenatus in Orientis partibus cepisset imperium:

eamque visi sumus probare scripturam. sed mihi nunc placet eo loci nihil mutari.

CASAUBONUS.

³ Quum exercitus hoc daret fortuna capiendum. Hæc sunt corruptissimas: sed scribendum est: festinavit ad alterum filium Macriani cum exercitu, si hunc daret fortuna capiendum.

⁴ Odenato se omnes affatim dederunt. Scripti, confestim dederunt.

⁶ Cuncta eidem nuntiari ex veritate faciebat. Infra: Nec defuit tamen reverentia Odenati circa Gallienum. sed lege sequentia.

GRUTERUS.

³ Cum exercitus hoc daret fortuna capiendum. Nihil discrepat scriptura Pal à vulgata isthac, qua nihil tamen futilius.

⁴ Odenato se omnes affatim dederunt. Sic Pal. rursusque habuimus verbum affatim tali significato.

cognito quod Macrianus cum suis liberis esset occisus, quasi securus rerum ac patre jam recepto, libidini ac voluptati se dedit. ¹ Ludos Circenses ludosque scenicos, ludos gymnicos, ludicram etiam venationem, & ludos gladiatorios dedit: ² populumque quasi victorialibus diebus ad festivitatem ac plausum vocavit. Et quum plerique patris ejus captivitatem mœerent, ille ³ specie decoris quod pater ejus virtutis studio deceptus videretur, supra modum lætatus est. Constabat autem ⁴ censuram parentis eum ferre non potuisse, ⁵ votivumque illi fuisse, quod imminentem cervicibus suis gravitatem patriam non haberet. Per idem tempus ÆMILIANUS apud Ægyptum sumpsit imperium, ⁶ occupatis horreis multa oppida malo famis pressit. Sed hunc dux Gallieni Theodotus conflictu habito cepit

SALMASIUS.

¹ Ludos circenses ludosque scenicos, ludicram etiam venationem.] Palatinus & editio vetus: ludicram venationem. ludicra venatio à ludiis. ludii autem gladiatores & bestiarum etiam vocati sunt à ludo. Trebellius: at ego scio sepius inter gladiatores bonis propugnatoribus hoc nomen appositum. habuit proxime tunc libellus numerarius hoc nomen in indice ludiorum. ita enim eo loci legendum docemus, non ludorum. ludii olim histriones dicebantur, ut plane nemo nescit: posterioribus vero temporibus, ludii etiam vocati *μυρομχοι* & *Ἰντρομχοι*. ut ludicra heic venatio, sic ludicra vestis Isidoro in Glossis: vestis ludicra, histrionis tunica.

⁵ Votivumque illi fuisse, quod imminentem cervicibus suis gravitatem patriam non haberet.] Observa loquendi genus, votivum illi fuisse quod non haberet. pro votivum illi fuisse non habere, vel, ut non haberet imminentem cervicibus suis patriam gravitatem. votivum tamen heic ponitur pro re admodum grata & jucunda, quæque votis fuerit petenda. Glossa: *ἄξιον*, optabilis,

votivus. & sic minus erit insolens hæc locutio.

⁶ Occupatis horreis multa oppida malo famis pressit.] Scribe: *Emilianus apud Ægyptum sumpsit imperium, occupatisque horreis, multa oppida malo famis pressit. malum famis heic dixit, ut paulo ante, malum captivitatis: capto Valeriano, enim vero unde incipienda est Gallieni vita, nisi ab eo præcipue malo, quo ejus vita depresso est? malum captivitatis paternæ intelligendum est.*

CASAUBONUS.

² Populumque quasi victorialibus diebus ad festivitatem & plausum vocavit.] Explicat Aurelius Victor: crebro etiam uti, rebus ex voluntate gestis solet, ludos ac festa triumphorum, quo promissus simulata confirmarentur exercens.

³ Specie decoris.] Regius, spe dec.

⁴ Censuram parentis eum ferre non potuisse.] Non hoc dicit quia censor Valerianus fuit: sed censuram accipe, ut ante notavimus, pro severiore morum disciplina.

⁵ Votivumque illi fuisse.] Sic Græci, *ἄξιον*. frequens vox apud B. Ambrosium & Symmachum.

1. Alique

cepit ¹ atque imperatori Gallieno vivum transmisit.
² Ægyptus enim data Æmiliano per ³ Transhebitanos milites, quum Gallienus in luxuria & improbitate persisteret. Quumque ludibriis & helluationi vacaret, neque

SALMASIUS.

¹ Atque imperatori Gallieno vivum transmisit.] Magnam operam dedisse videntur heic homines correctores, ut vulnera contegerent potius quam conlanarent & sic facum lectoribus facerent, qui hætenus non integra pro integris legerunt. nam post vocem imperatori linea tota deest in membranæ Palatinæ, usque ad vocem, vivum. deinde quæ sequuntur non melius accepta sunt, fragmentis enim similia, quam rectæ & integræ orationi videri possunt, hoc modo vivum transmisit Ægyptus data est a Strangy milites vitum est ribus quum Gallienus in luxuria, & improbitate persisteret. hinc videamus licet, quid sibi juris arrogarint in his reformandis, & quam prope ad verum pervenerint, illud hominum genus, qui corrigendi, restituendi splendique omnia artem profitentur, quod in alijs similibus dixi, heic etiam dico, nihil me posse præstare in tam desperatis & ruinosis locis; sed ne tentaturum quidem quidquam. ad vocem autem illam Strangy, additum erat recentiore manu in optimo Palatino quasi explendæ ejus vocis causa, thebitinos, ut integrum verbum esset, Strangythebitinos. quam postea lectionem omnes scripti codices quos nostro esse longe posteriores certa fides est, retinere. nam ex suis libris adscripsit Casaubonus, transhebitinos. ipse intelligi posse ait illo nomine, milites qui in utroque limite, cis & ultra Thebaidem prætendebant. quod fieri non potest. & illa compositio non dura tantum est, sed Latinis etiam auribus profus re-

Tom. II.

spuenda. ut mittam, illud thebitinos additamentum esse inepti hominis & barbari. quod adfixum erat in illo optimæ notæ libro, non antiqua & eadem manu qua totum exemplar fuit descriptum, sed alia & magis recenti. & id argumentum non leve reputandum est, illius Palatini libri antiquitatis & bonitatis, ut ex quo apud me constet alios omnes, quotquot hujus historiæ scripti codices repereruntur, fuisse exemplatos, ut ita loquar cum Valerio. vetus quoque editio, quam curavit Bonus Accursius Pisanus, quæque vicem nobis manuscripti fuit, plane compar & consimilis extat in his fragmentis componendis libro Pal. illa igitur habet, Strangy, nec præterea quidquam.

CASAUBONUS.

² Ægyptus enim data Æmiliano per Transhebitanos milites.] Scripta lectio, Transhebitinos milites. videntur intelligi milites qui in utroque limite cis & ultra Thebaidem prætendebant. libro sequente in historia hujus tyranni Thebaidis fit mentio, & rerum in eo tractu gestarum ab Æmiliano contra barbaros. potest igitur legi, per Transhebitanos & Cisthebitanos milites. nisi aliquod hic monstrum dictionis lateret.

GRUTERUS.

³ Transhebitanos milites, cum Gallienus in luxuria.] Et heic quoque mutilus est Palat. sic tamen ut videatur arguere falsi scripturam vulgo receptam. habet enim cum grandibus interstitiis vacuis, Transythebitinos milites vitum est ribus cum Gallienus in luxuria.

N

i CXXX

neque aliter Rempublicam regeret quam ¹ quum pueri fingunt ² per ludibria potestates, ³ Galli quibus insitum est esse leves ac degenerantes à civitate Romana, & luxuriosos principes ferre non posse, **POSTHUMIUM**, ad imperium vocarunt: exercitibusque consentientibus, ⁴ qui occupatum imperatorem ⁵ libidinibus sentiebant querebanturque. ⁶ Contra hunc Theodotus

EXER-

CASAUBONUS.

¹ Cum pueri fingunt per ludibria potestates.] Scribendum, ludicra, vide initio Severi.

GRUTERUS.

² Per ludibria partes.] Ita quoque Pal.

³ Galli quibus insitum est esse leves ac degenerantes à civitate, &c.] Sic quidem editi. at in Pal. restat; est, leves ac degenerantes, quo ipso laudarentur magis Galli, quam vituperarentur.

⁵ Libidinibus sentiebant, querebanturque.] Pal. libidinibus querebantur, sine illo sentiebant.

SALMASIUS.

³ Galli quibus insitum est esse leves ac degenerantes à virtute Romana principes ferre non posse.] Et laudat heic & vituperat una oratione Gallos. vitium enim est, esse levem. at virtus est ferre non posse degenerantes à virtute Romana principes. Gallos quidem meos levitatis vitio non libero, sed eos hoc facto quod heic narratur genitivæ illi levitati videri obnoxios nego. quin, si audiamus veterem librum, erit ita legendum: Galli, quibus insitum est, leves ac degenerantes à virtute Romana principes. & luxuriosos ferre non posse, **Posthumum** ad imperium vocarunt. leves igitur & futiles principes & luxuriosos & degeneres Galli non ferebant. hinc Gallienum non tulerunt. nisi quis dicat præter levitatem Gallis insitam, ea etiam causa motos & impulsos ad alium eligendum principem, Gallieni loco, quod luxuriosum & degenerantem à virtute Romana ferre non

possent. ego quam in membranis reperi lectionem, tacitam præterire non potui. confirmant eam quæ leguntur infra de Gallorum severitate in epistola Valeriani: *Transibeni militis ducem & Gallie præsidem Posthumum fecimus virum dignissimum severitate Gallorum.* sed & supra retorridas Gallorum mentes esse dixit Capitolinus. cum igitur severi ac retorridi essent Galli, non poterant ferre leves & luxuriosos, & degenerantes à virtute Romana imperatores.

⁴ Qui occupatum imperatorem libidinibus sentiebant, querebanturque.] Concinnius, & meo iudicio melius Pal. qui occupatum imperatorem libidinibus querebantur.

⁶ Contra hunc Theodotus exercitum duxit.] Tota hæc narratio non immerito suspecta visa est eruditissimo Casaubono, qui si scivisset eam proculam productamque esse correctorum malleo, minus profecto miratus esset, nihil ea boni contineri. commenti sunt igitur hanc lectionem ex illis depravatis & truncatis antiquæ scripturæ vestigiis. quam feliciter, licet videre. sic enim Palatinus: *P. contra hunc . . . exercitum . . . que urbem . . . Postumus . . . re cepisset . . . dentibus Gallis Gallienus muros circumiens sagitta ictus est.* in quibus relictis nullum videre est Theodotum, nusquam decernentes Gallos. unde igitur illum Theodotum expiscati sunt? parer enim ex hoc loco Gallienum illi obsidioni interfuisse, & exercitum non Theodoto, quilibet ille est, commississe ducendum, sed

exercitum duxit. ¹ Quumque urbem, in qua erat Posthumus, obsidere cœpisset, ² decernentibus Gallis Gallienus muros circumiens sagitta ictus est. Nam & per annos VII. Posthumus imperavit, & Gallias ab omnibus circumfluentibus Barbaris validissime vindicavit. His coactus malis Gallienus pacem cum Aureolo facit oppugnandi Posthumii studio, longoque bello tracto per diversas obsidiones ac prælia, ³ rem modo feliciter, modo infeliciter gessit. Accesserat præterea

his

sed ipsum duxisse. quod etiam ex Posthumi vita magis liquet. ergo illa fragmenta sic posse restitui puto: *contra hunc ipse Gallienus exercitum duxit: cumque urbem in qua erat Posthumus obsidere cœpisset, acriter eam defendentibus Gallis, Gallienus muros circumiens sagitta ictus est. si minus verba ipsa sumus assequuti, aut plura desunt quam quæ posuimus, historiæ tamen fidem sequuti, sensum & mentem auctoris videmus minime minus expressisse.*

CASAUBONUS.

¹ *Cumque urbem in qua erat Posthumus obsidere cœpisset.* Zosimus aliter: cum tendenti in Italiam Posthumio Aureolum objecisset, eique Insubrum fines commississet defendendos; Aureolum Mediolani imperium cepisse: adversus quem cum accurrisset Gallienus, ipsumque in ea urbe obsessum premeret, dolo Heracliani & Claudii esse occisum. quare ut ejus quidem narratio est, nullum à Gallieno in Galliis bellum cum Posthumio gestum. Zosimo consentit uterque Victor.

² *Decernentibus Gallis Gallienus muros circumiens sagitta ictus est.* Libro sequente in Posthumio: *Gestum est tamen à Gallieno contra hunc bellum tunc, cum sagitta Gallienus est vulneratus. sed quid est, decernentibus Gallis? imo quæ hæc narratio? bellum dicitur gestum à Theodoro: contra hunc Theodorus exercitum duxit: & tamen præsentem fuisse in prociectu Gallienum hæc verba*

ostendunt. Hæc absurda impellunt me, ut aliam ex istis verbis sententiam putem eliciendam. quod sola interpunctione mutata ita commode fiet. Scribo igitur: *Contra hunc Theodorus exercitum duxit: cumque urbem in qua erat, Posthumus obsidere cœpisset decernentibus Gallis, Gallienus muros circumiens sagitta ictus est.* rem ita gestam, auctor significare, nisi fallor, voluit. missus fuerat à Gallieno contra Posthumium Theodorus cum exercitu: sed occurrit Posthumus, & fugatis Theodoti copiis, ipsum in urbem aliquam Galliæ cœgit. ubi cum decreto populorum Galliæ, qui illum imperatorem sibi adsciverant, obsideretur à Posthumio, Gallienus, ut obsidione illam urbem solveret, propius ad eam accessit. tum igitur accidit, ut sive à suis qui obsidebantur, sive ab hostibus qui Theodorum in ea urbe obsidebant, sagitta vulneraretur Gallienus. quem tamen vicisse tandem istò beilo, paullo post dicturus est auctor. Paullo aliter refert hanc historiam Zonaras: quem, Lector, vide, & si lubet, ex eo potius de hoc loco statue.

SALMASIUS.

³ *Rem modo feliciter, modo infeliciter gessit.* Libri, *gerit.* & ita legi postulat verbum, *facit*, superiore versu positum: *pacem cum Aureolo facit, oppugnandi Posthumi studio, longoque bello tracto, per diversas obsidiones ac prælia, rem modo feliciter, modo infeliciter gerit.*

N 2

I Deni-

his malis quod Scythæ Bithyniam invaserant, civitatesque deleverant. Denique Astacum, quæ postea Nico-

CASAUBONUS.

I Denique Astacum quæ postea Nicomedia dicta est. Non post ista quidem. nam multis seculis ante hæc tempora facta erat hæc nominis mutatio. postea igitur accipe, pro posteriore & recentiore nomine quam illud prius Astacus. De occupata à Scythis Nicomedia lege Zosimum.

GRUTERUS.

I Denique Astacum, quæ postea Nicomedia, &c. Pal. Denique Contum, quæ Nicomedia.

SALMASIUS.

I Denique Astacum quæ postea Nicomedia dicta est. Juxta cum monstro miranda Palatini hujus urbis scriptura, denique Contum quæ postea Nicomedia dicta est. quam tamen certum est & bonum Accursium in suo libro deprehendisse. Corinthum enim in editione sua edi curavit. unde enim Corinthum eum putamus accepisse, nisi Contum legit in suo codice? de Conto tamen urbe nihil novi, nihil didici. itaque, nisi mendum esse aliud nihil scio, idque etiam non satis scio. Astacum tamen urbem Bithyniæ, Nicomediam postea dictam fere consentiunt Latini scriptores. Ammianus Marcellinus: Astacum sequente tempore Nicomediam à rege cognominatam. recte igitur Astacum hoc loco pro Contum reposuerunt, quique primi hoc fecere. sed Astacum Græci diversam faciunt à Nicomedia. Stephanus ἑθνικῶν duas Astacos agnoscit, alteram Acarnaniæ vel Cephallenia secundum quosdam urbem: alteram Bithyniæ, ab Astaco Neptuni filio & nymphæ Olbiæ sic appellatam. duas quoque Astacos cognomines habet Strabo, quarum alteram in Acarnania, alteram in Bithynia collocat. sed illam ipsam, quam in Bithynia ponit, à Nicomedia ejusdem Bithyniæ urbe

distinguit. lib. x. καὶ πόλις Ἀστακὸς ὁμαῶν μὲν τῆ παλαιῆς Νικομηδείας καὶ τῆ Ἀστακίων καὶ λπον ἐνικῶς λεγομένη. vides Ἀστακὸν τὴν παλαιὰν Νικομηδείαν, Astacum illam Bithyniæ ab eo vocari. non igitur eadem urbs Astacus & Nicomedia. sed clarius idem lib. xii. postquam Nicomediam nominavit, & sitam esse in sinu Astaceno dixit, sic paulo post scribit: ἡ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ καὶ λπον καὶ Ἀστακὸς Μεγαροῦ καὶ πύργου. Idem eodem loco tradit Nicomediam à Nicomede rege Bithyniæ conditam, Astacum autem everfam à Lyfimacho. sub idem igitur pæne tempus contigit, ut Astacus everteretur, & conderetur Nicomedia. nam Lyfimachus ille à quo everfa est Astacus, contemporaneus fuit Zypœtæ Nicomedis patris à quo Nicomedia condita est. hunc Zypœten tradit Memnon cum Lyfimacho bellum gessisse, variisque eum præliis contudisse. eodem igitur fere tempore & incepit esse Nicomedia & esse desit Astacus. scribit enim Strabo incolas Astaci quam delevit Lyfimachus, Nicomediam traductos fuisse, ab ejus conditore Nicomede. lib. xii. de Astaco. καὶ πύργου δὲ ὑπὸ Λυσιμάχου. τὸς δὲ οἰκιστοῦς μετῴκησεν εἰς Νικομηδείαν ὁ κτίσας αὐτῆς. atque hinc factum arbitror, ut quidam auctores scripserint Nicomediam prius dictam fuisse Astacum: quorum opinionem illud videtur etiam adjuvuisse, quod non longe ab eo loco ubi erat Astacus sita, condendam curavit Nicomediam Nicomedes. Strabo Ἀστακὸν παλαιὰν Νικομηδείαν collocat. Memnon Nicomediam conditam fuisse scribit ἀντικεῖ τῆ Ἀστακῆς. Νικομηδὸς δὲ εἰς λαμπερὰν ἀδαιμονίαν ὄρθεις πόλιν ἐαυτῶν ὁμαῶν μὲν ἀνεγέρθη ἀντικεῖ Ἀστακῆς. fallitur vir magnus qui ad Eusebium notat has urbes adeo vicinas fuisse, ut amplitudo Nicomedie of-

fccc.

Nicomedia dicta est, incensam graviter vastaverunt. Denique quasi conjuratione totius mundi, concussis orbis partibus, etiam in Sicilia quasi quoddam servile bellum extitit, latronibus evagantibus, qui vix oppressi sunt. Et hæc omnia Gallieni contemptu fiebant. Neque enim quicquam est ad audaciam malis, ad spem bonorum bonis promptius, quam quum vel malus timetur, vel dissolutus contemnitur imperator. ¹ Gallieno & Faustino coss. ² inter tot bellicas clades etiam terræmotus gravissimus fuit, & tenebræ per multos dies. ³ Auditum præterea tonitruum terra mugiente, non Jove tonante. ⁴ Quo motu multæ fabricæ devoratae sunt cum habitatoribus: multi terrore mortui. quod quidem malum tristius in Asiæ urbibus fuit. Mota est & Roma, mota & Libya: hiatus terræ plurimis in locis fuerunt, quum aqua falsa in fossis apparet.

fecerit alteri minoris famæ. quomodo enim luminibus Astaci potuit officere Nicomedia, quæ nulla erat cum Astacus adhuc extaret, & ubi nulla jam fuit Astacus, ipsa excitata est, & à Nicomede condita, non tamen in eo ipso loco ubi erat Astacus, sed in vicino? inde est, ut dixi, quod nonnulli scriptores Nicomediam à Nicomede cognominatam esse tradiderunt, quæ antea vocabatur Astacus. Pausanias: ἀπὸ τῆς (Nicomedem intelligit) ἐκ τῆς μεγίστης ἢ ἐν Βιθυνίᾳ πόλεων μετεβλήθη τὸ ὄνομα Ἀστακῶ τὰ πρὸ τῆς καλεῖσθαι. sed de his alibi pluribus ad Stephani ἑθνικῶν.

¹ Gallieno & Faustino Coss.] Et Faustiano, P. Φαυστιανῶν vocant fasti Siculi.

² Inter tot bellicas clades etiam terræmotus gravissimus fuit.] Etiam terræ motus fuit. ita in prima editione.

⁴ Quo motu multæ fabricæ devoratae sunt cum habitatoribus.] Non assequor quid sibi velit Palatinus unius vocis additione, quam exhibet: quo motu

ipsa multæ fabricæ devoratae sunt cum habitatoribus. quo enim pertinet illa vox ipse? loci nomen fortasse latet sub illa corruptum. neque tamen id videtur. nam generaliter loquitur, cum sequatur, id malum Asiæ urbes vehementius adfixisse. simpliciter igitur intelligimus motum illum terræ adeo gravem fuisse, ut ipsæ etiam fabricæ complures cum habitatoribus pessum darentur.

GRVTERVS.

¹ Gallieno & Faustino.] Pal. Faustiano.

⁴ Quo motu multæ fabricæ.] Pal. quo motu ipse multæ fabricæ.

CASAUBONUS.

³ Auditum præterea tonitruum terra mugiente, non Jove tonante.] Causam βυμύκης habes in sectione xxv. problematum. & de terræ motu mycematia præter philosophos lege Ammianum libro xvii. frequens prodigium in historia Ro. apud Livium, Suet. & alios.

N 3

I Factum-

ret. Maria etiam multas urbes occuparunt. Pax igitur deum quaesita, inspectis Sibyllae libris, factumque Jovi salutari, ut praecipuum fuerat, sacrificium. Nam & pestilentia tanta extiterat vel Romae vel in Achaicis urbibus, ut uno die quinque millia hominum pari morbo perirent. Saviente fortuna quum hinc terramotus, inde hiatus soli³ ex diversis partibus pestilentia orbem Romanum vastaret, capto Valeriano,⁴ Gallis parte maxima obsessis, quum bellum Odenatus inferret,⁵ quum Aureolus perurgeret Illyricum, quum Aemilianus Aegyptum occupasset:⁶ GOTTHI & CLODIUS,

SALMASIUS.

1 Factumque Jovi salutari.] Διὶ σωτηρίᾳ vel σωτήρι. Glossa: Salutaris, σωτήριον.

5 Quum Aureolus perurgeret Illyricum.] Illyricum non agnoscunt libri, in quibus ita legitur: quum Aureolus perurgeret, quum Aemilianus Aegyptum occupasset.

6 Gotthi & Clodius, de quo dictum est superius, occupatis Thraciis Macedoniam vastarunt.] De quo Clodio, aut quando dictum est de hoc Clodio, si quidem eum intelligamus qui postea imperavit? an in aliorum imperatorum vitis quas amisimus? nuga. non enim potuit. at si hoc esset, quis tamen dixit illum Clodium sese cum Gotthis junxisse & Macedoniam vastasse, Thracias occupasse? immo contra & Clodius adversus Gotthos strenue pugnavit, eosque devicit, & profligavit: ut infra dicit Trebellius in ejus vita. apparet igitur maleferiatos homines, qui nomen Clodii in rebus Gotthicis legerant, cum heic lacunam in libris veteribus offendissent, eam Clodii nomine putavisse replendam. sic enim Palatinus: Gothori a quo dictum est superius Gotthis inditum est, occupatis Thraciis. legebam aliquando, Gotthi quoniam Scythiae pars, de quibus dictum est superius. nam paulo superius de Scythiis dixit,

qui & Bithyniam invaserunt, & multas civitates deleverunt. at Scythas partem Gotthorum fuisse post paulo idem reperit. sed nunc magis videtur, alio loco & fortasse in iis vitis quae desiderantur, de Gotthis tractavisse, & unde hoc illis nomen inditum esset, disseruisse. & hoc vult heic dicere, superius sibi de Gotthis dictum esse, & unde illis istud nomen inditum.

CASAUBONUS.

2 Jovi salutari.] Sic vertit Διὶ σωτηρίᾳ, sive potius intelligit Jovem ἰσχυρίῳ σωτηρίῳ: nam ἰσχυρία est salus. & salutis augurium, quod Romae celebrari solitum, Dionis dicitur Ἰσχυρὸς οἰωνὸς μὲν.

3 Ex diversis partibus pestilentia.] Melius, & diversis p.

4 Gallis parte maxima obsessis.] Partim a Posthumio tyranno, partim ab Alamannis duce Croco. de quo Gregorius Turonensis libro primo.

6 Gotthi & Clodius de quo dictum est superius.] In superiorum imperatorum rebus de eo dixerat Trebellius: sed illa hodie desideramus. hic est Claudius qui postea imperium obtinuit, ut mox subjicitur: ubi iterum feribitur Clodius, ut hic. alibi semper Claudius: & Graeci quoque Κλαύδιος, non Κλώδιος.

I Neque

DIUS, de quo dictum est superius, occupatis Thraciis Macedoniam vastarunt, Thessalonicam obsederunt, neque usquam quies mediocriter salutem ostentare visa est. Quæ omnia contemptu, ut sæpius diximus, Gallieni fiebant, hominis luxuriosissimi, & si esset securus, ad omne dedecus paratissimi. Pugnatum est in Achaia Macriano duce contra eosdem Gotthos. Unde victi per Achæos, recesserunt. Scythæ autem, hoc est pars Gotthorum, Asiam vastabant. Tunc etiam templum Dianæ Ephesiæ dispoliatum & incensum est: ⁵ cujus opes fama in populos satis notæ. Pudet

SALMASIUS.

1 Neque usquam quies mediocriter salutem ostentare visa est. Ostentare visa est, pro ostentavit. quod genus locutionis istis auctoribus non infrequens. aliud quid tamen ostentare videtur optimus liber, apud quem legi: neque usquam quies mediocriter salutem ostentare est. forte: neque usquam spes mediocriter salutis ostensa est. vel, ostentata est. quies sane non salutem ostentat, sed ipsa plane salus est. cum enim à bello quiescitur, nullus à bello periculi metus potest existere. si quis tamen erit paratus pro vulgata lectione pugnare, non ego paratus meam conjecturam propugnare.

2 Pugnatum est in Achaia Macriano duce. Una littera minus legit Palatinus, Mariano duce. nos una amplius, sed aliter collocata, quam in edito legimus: Marciano duce. Marcianum nominat Zosimus, cui Gallienus contra Postumum profecturus belli Scythici vel Gotthici summam mandavit: *συνεραχθεὶς ἰσχυρῶς τῶν ὁπλιτῶν ἐπὶ τῷ Ἰταλίῳ ὁδῶν εἰσέρχων τῷ στρατηγῶν. ἔως Σκύθας πολέμου Μαρκιανῶ ὁδοῦ δὲ ἀνδρῶν τῶν πολέμου σφόδρα ἐξουσημῶν.*

CASAUBONUS.

2 Pugnatum est in Achaia, Macriano duce contra eosdem Gotthos. Recte Ma-

criano, si is intelligitur, de quo dictum ante. sed infra dicturi sumus alium fuisse temporibus illis inter Gallieni duces, qui contra Barbaros rem gessit feliciter, nomine *Martianum*. de eo videtur hic sentire Trebellius, & scripsisse, *Martiano*.

GRUTERVS.

3 Macriano duce contra eosdem Gotthos. Pal. Mariano.

SALMASIVS.

4 Etiam templum Dianæ Ephesiæ. Libri veteres omnes: *Lunæ Ephesiæ*. quod erratum librarii non esse manifesto perspicuum est. *Lunam* igitur vocavit *Dianam*. Diana enim Luna est. Lunæ sane templa in Asia & reliquis Orientis partibus multa, quæ & Luni dei dicebantur. nam Luna & Lunus *αἰδίαφόρος* illis usurpabatur. Græci *σελήνη* tamen semper vocant, *ἰσχυρῶς σελήνης* Straboni. heic vero, ut diximus, Luna, Diana est.

5 Cujus opes fama in populos satis notæ. Ed. Accursii: *cujus opus est fama in populos satis notæ*. ex quo facile fieri possit, *cujus opum est fama in populos satis notæ*. aliud tamen Palatinus ostendit: *cujus ope fama in populos pudet perdere inter hæc tempora quum ista gererentur*. quid si scribamus: *cujus opum fama in populos patet*. pudet prodeire inter hæc tempora quum ista gererentur, quæ sæpe Gallienus malo generis

¹ Pudet numerare inter hæc tempora quum ista gererentur, quæ sæpe Gallienus malo generis humani quasi per jocum dixerit. Nam quum ei nuntiatum esset, Ægyptum descivisse, dixisse fertur, *Quid? sine lino Ægyptio esse non possumus?* Quum autem vastatam Asiam & ² elementorum concursuionibus & Scytharum incuruionibus comperisset, *Quid, inquit, sine aphronitris esse non possumus?* ³ Perdita Gallia arrisuisse ac dixisse perhibetur, ⁴ *Non sine Atrebatibus sagis tuta*

Resp.

humani quasi per jocum dixerit. vicinitas enim & similitudo horum verborum patet & pudet fecit ut alterum dissimularetur vel eijceretur. non improbem tamen si ita legatur: *cujus opes fama in populos nota pudet prodere, &c.*

GRVTERVS.

¹ *Pudet numerare inter hæc tempora cum ista gererentur.* Pal. *Pudet perdere.* forsitan scribendum, *Pudet prodere.* sed & vox tempora videtur à manu librarii; certe minus est necessaria.

³ *Elementorum concursuionibus.* Sic Palat.

⁶ *Non sine trabeatis sagis tuta Respublica est?* Palatinus præfert, *Non Atrebatibus sagis tuta resp. est.* absque illo sine: ut forte scriptum fuerit primitus, *Num Atrebatibus sagis tuta Respublica est?*

CASAUBONUS.

² *Sine lino Ægyptio esse non possumus?* Inter Alexandrinas merces linum erat & opera lineæ, ut Cedrenus scribit & notissimum est.

³ *Elementorum concursuionibus.* Membranæ, concursuionibus.

⁴ *Sine aphronitris esse non possumus?* Quia optimi aphronitri pastillos Lydi Romam mittebant, & alii Asiæ populi. Plinius libro xxx. capite x.

⁶ *Non sine trabeatis sagis tuta Resp.?* Regius, sine Atrebatibus s. Puteani, Atrebatibus. nempe pro Atrebatibus. Vopiscus in Carino, *Donati sunt ab Atrebatibus birri petiti, donati birri Camisini.*

Hieronymus libro secundo aduersus Iovinianum, *Tunc pexa tunica & nigra subucula vestiebaris, sordidatus & pallidus, & caliosam opere gestitans manum: mucos lineis & sericis vestibus, & Atrebatum & Laodiceæ indumentis ornatus incedis.* sed lectionem vulgatam nolim sollicitare: nam propria Gallorum saga trabeata, quæ Diodoro dicuntur *σάγας παρόδωξι*, ut ad Strabonem olim notabamus libro quarto. vide quæ dicturi sumus ad Claudium.

SALMASIUS.

⁵ *Perdita Gallia arrisuisse ac dixisse perhibetur.* Lege, *risuisse ac dixisse perhibetur.*

⁶ *Non sine trabeatis sagis tuta resp. est.* Quidquid dixerint & heic & alibi de trabeatis sagis viri doctissimi. non eripi mihi temere sinam quin sit hujus loci vera lectio, *Atrebatibus sagis.* & primum quidem trabeatorum sagorum nemo est auctor qui meminerit. deinde saga non ex sola Gallia veniebant, sed Hispanis etiam erant sua saga. oportet igitur fuisse genus sagi peculiare quod in sola Gallia texeretur, & ex Gallia in Italiam importaretur. ejusmodi erant Atrebatibus saga, quæ apud solos Atrebatibus fiebant, quorum frequens & celebris apud auctores mentio. Vopiscus in Carino, *birros ab Atrebatibus petitos memorat.* nam ita ibi legendum. Græci vero *Ατρεβατικῆς ἐσθῆτος* vocant. Suidas: *Ατρεβατικῆς. ἐν ταῖς ἐσθῆτος.*

Resp. est? Sic denique de omnibus partibus mundi, quum eas emitteret, quasi detrimentis vilium ministeriorum videretur affici, jocabatur. Ac nequid mali deesset Gallieni temporibus, Byzantium civitas clara navalibus bellis, claustrum Ponticum, per ejusdem Gallieni milites ita omnis vastata est ut prorsus nemo superesset. Denique nulla vetus familia apud Byzantios invenitur, nisi si quis peregrinatione vel militia occupatus evasit, qui antiquitatem generis nobilitatemque repræsentet. ⁴ Contra Posthumium igitur ⁷ Gallienus cum Aureolo & Clodio duce, qui postea imperium obtinuit, ⁶ principe generis Constantini

Cæsa-

ταῖς ἐν τοῖς ἐπιτοκίοις καὶ παροῦτων
ἀριστοῦ ἐνδύοντο χιτῶνας καὶ χλα-
μύδας ποικίλας, ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορ-
φύρου καὶ ἄλλων πῶς πολυτελεῖς. ἐν ᾗ
ταῖς κηναῖς συνόδοις ξηρομπελίνου
τὸ χρῶμα, ὡς ἐκάλειν Ἀτρεβαλικῶς
ἀπὸ τῆς χρῶμα. τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον
καλεῖται, ἢ ὅτι μετὰ τρεβαλίας ταύταις
εἰσθασι χρῆσθαι. τρεβαλίαι δὲ λέγονται,
αἱ πολυτελεῖς χλαμύδες, eadem ver-
ba habet Codinus ὡς Ἀτρεβαλι-
κῶν, sed Ἀτρεβαλικῶς perperam ab
atro colore dictas putant, vel à tra-
beis, quod simul cum trabeis gesta-
rentur. ab Atrebatibus enim Gallia popu-
lis sunt appellata. ξηρομπελίνου
autem colorem nigrum faciunt,
quem inter coccinum & muricem
fuisse scribit vetus Scholiastes Juve-
nalis ad xerampelinarum vestium
mentionem. sed hæc alibi in com-
mentario De re vestiaria.

¹ Quum eas emitteret, quasi detrimen-
tis vilium ministeriorum videretur affici.]
Non placet mihi istud emitteret, hoc
loco. vetus editio, ommitteret: nihilo
magis placet. Palatinus: mitteret. le-
gendum censeo, amitteret. non magis,
inquit, afficiebatur, cum eas imperii
partes amitteret, quam si servum ali-
quem de vilioribus amisisset. posset
etiam legi: sic denique de omnibus parti-

bus mundi, quum eas amittens quasi detri-
mentis vilium ministeriorum videretur affi-
ci, jocabatur. sed verum est: quum eas
amitteret, quasi detrimentis vilium mini-
steriorum videretur affici. nam illud, quasi
videretur affici, positum est pro quasi
afficeretur, loquendi genere apud i-
stos auctores ulitato.

³ Nisi quis peregrinatione.] Nisi si ali-
quis.

⁴ Contra Posthumium.] Contra Postu-
mum.

⁶ Principe generis Constantini Cæsaris
nostri.] Pal Constanti Cæsaris nostri. re-
cte: nam est Constantii.

CASAUBONUS.

¹ Cum eas emitteret.] Amitteret.

² Ita omnis vastata est, ut prorsus ne-
mo superesset.] In Claudio: Pugnatum
præterea est apud Byzantios: ipsis qui su-
persuerant Byzantiis fortiter facientibus.

⁶ Principe generis Constantini Cæsaris
nostri.] Lege Constantii, ut in vita Clau-
dii. idem error infra iterum in hoc
libro.

GRUTERUS.

¹ Cum eas emitteret.] Pal. mitteret.
melius amitteret.

⁵ Aureolo & Claudio duce.] Sic Pal.
non Clodio.

⁶ Principe generis Constantii Cæsaris.]
Ita & Pal. non Constantini, ut vulgati.

Cæsaris nostri, ¹ bellum incepit: & ² quum multis auxiliis Posthumius iuvaretur Celticis ac Francicis, in bellum cum Victorino processit, cum quo imperium participaverat. Victrix Gallieni pars fuit, ³ pluribus præliis eventuum ratione decursis. Erat enim in Gallieno subitæ virtutis audacia: nam aliquando injuriis graviter movebatur. Denique ad vindictam Byzantium processit: & quum non putaret recipi se posse muris, receptus ⁴ alio die omnes milites inermes, armatorum corona circumdatos, interemit, ⁵ fracto fœdere quod promiserat. Per eadem tempora etiam Scythæ, in Asia Romanorum ducum virtute ac ductu vastati, ad propria recesserunt. Interfectis sane militibus apud Byzantium, Gallienus quasi magnum aliquid gessisset, Romam cursu rapido convolvit: convocatisque patribus, decennia celebravit novo genere ludorum, nova specie pomparum, exquisito genere voluptatum.

8 Jam primum inter togatos patres, & equestrem ordinem, albatos milites, & omni populo præeunte, servis etiam prope omnium, & mulieribus ⁶ cum ⁷ cereis &

faci-

SALMASIUS.

1 *Bellum incepit.*] Idem liber cum veteri editione, *bellum incitet*. an *bellum iniit*? ego tamen nihil mutem.

2 *Quum multis auxiliis Posthumius iuvaretur Celticis ac Francicis.*] *Celtis ac Francis*. Ed. v.

GRUTERVS.

1 *Bellum incepit, & cum, &c.*] Pal. *bellum incitet cum, &c.* ut videatur scriptum fuisse, *bellum iniit, & cum, &c.*

3 *Pluribus præliis eventuum ratione decursis.*] Nihil abit ab hac scriptura Pal. videtur tamen legendum, *variatione*, aut *pariatiōe*.

CASAUBONUS.

3 *Pluribus præliis eventuum ratione decursis.*] Scribendum *eventuum varia ratione*. vel, *eventuum variatione*. de eadem re supra: *longoque bello, tracto per diver-*

fas obsidiones ac prælia, rem modo feliciter, modo infeliciter gessit.

4 *Alio die omnes milites inermes, &c.*] *Milites ait, neque aliter libri scripti. sic statim, interfectis militibus apud Byzantium. modo tamen dictum est, non milites solum, sed & cives omnes Byzantinos περιηκει fuisse occisos.*

5 *Fracto fœdere quod promiserat.*] Pro fidem dare, dixit fœdus promittere. si- miles ἀνευλογίζεις amat hic scriptor, ut paullo post, *bellum gerere cum aliquo, pro odisse & vexare.*

6 *Cum cereis facibus & lampadibus præcedentibus.*] Suetonius notat morem in Julii Cæsaris triumpho.

SALMASIUS.

7 *Cereis facibus, & lampadibus præcedentibus.*] *Optimæ membranæ; lampadis præcedentibus. lampadæ dicebantur*

facibus & lampadibus præcedentibus Capitolium petiit. Procefferunt etiam altrinsecus centeni albi boves, cornibus auro jugatis, & dorsualibus sericis dif-

colo-

tur pro lampades. sic Persida pro Persis: Tritonida pro Tritonis. sic Colchida pro Colchis, in Tragœdia Medea quam penes me scriptam in vetustissimis membranis habeo. chorus Colchidarum, hoc est Colchidum. sic Leucada pro Leucas, Elida pro Elis, & similia infinita quæ nos olim ad Florum notabamus.

CASAVBONVS.

2 Albi boves cornibus auro jugatis.] Non igitur sejuges isti boves in pompa traducti, sed jugati. juga autem & jugalia lora auro fuerunt obducta, & cum his cornua quibus erant alligata, mos deaurandi cornua bouum maclandorum ex poetis & historicis notus. Græci quoque χρυσοκεράτων bouum sapius meminertunt, etiam Josephus libro xii. capite xvi. quo loco interpres Hebræus sive breuiator quidam, sunt enim plures, fusius persequitur hunc morem. sed loquendi genus an Latinum sit videamus, nam eam sententiam quam diximus, nunquam ex his verbis elicias. videtur ergo scribendum, albi boves cornibus aureis jugati, sive iuncti. vel ita potius, cornibus auro virgatis. sic dictum ut virgata sagula. Virgilius auro velare dixit,

Victori velatum auro vittisque iuuentum.
quod tamen non ad cornuum solum deaurationem refertur, sed etiam ad dorsualia & alia ornamenta.

GRUTERUS.

1 Procefferunt etiam altrinsecus.] Pal. præcefferant.

3 Cornibus auro jugatis.] Agnoscit & hanc lectionem Palatinus.

SALMASIUS.

3 Cornibus auro jugatis.] Non sepa- res boves, sed pares & jugatos proces- sisse ex istis verbis adstruunt viri do-

cti. sed vereor ut hanc sententiam queant ista verba concinnare. De cornibus vero victimarum auratis pleni sunt & poetarum & historicorum libri. idque solum velle indicare hoc loco Trebellium, sum certus. At loquendi genus non mirum tantum, sed etiam corruptum visum est summo viro. sanè corruptum non puto, summo enim consensu, sine ulla varietate ita libri omnes. mirum fortasse tamen est, cornua auro jugata dici quæ aurata debuerunt. sed similis plane locutio est, quam supra in Alagabali vita observavimus, Palladium auro vinculum, quod est auratum. sic pocula auro vincula Pomponio Mela pro deauratis. Græci unica voce, χρυσένδελα appellant. ad verbum auro vincula. ita hoc loco auro jugata sunt auro vincula, vel aurata. jugare autem & iungere & vincire prope eadem significat. nam ζυγῶν & δεσμοῖν & ζυγῶδεσμοῖν, usurpantur de eadem re. sic & ἐλεφαντόδελον quod ebore tectum est & obductum, dixit Euripides. sed & quod nemo hætenus animadvertit, auro cludere Latini dicebant, quod idem est, & auro jugare. nam ζυγῶν etiam Græcis cludere est. ζυγῶστα, κλειστον. Hesy chius unde & ζυγῶδεσμον. auro cludere igitur, & auro jugare & auro vincire sunt στανῶν μιν. Anastasius, patenam argenteam, chrysmalem, auro clausam. Trebellius in Divo Claudio, mceos duos auro inclusos argenteos librum sex. id est exauratos, & auro tectos. ita enim Anastasius Bibliothecarius argentea quædam opera, vel vasa quæ deaurata sunt solet appellare, auro fusu, vel auro perfusa, auro superinducta, vel auro colore superinducta, auro vestita. Græci χρυσένδελα, χρυσέμαφα & χρυσένδελα. idem Anastasius spatam auro ligatam dixit, quam Græci χρυσόδελον vocarent.

in Be-

coloribus præfulgentes. Agnæ candentes ab utraque parte cc. præcesserunt, & x. elephantum, qui tunc erant Romæ, mille cc. gladiatores pompaliter ornati, cum auratis vestibibus matronarum, mansuetæ feræ diversi generis, cc. ornatu quammaximo affectæ. Carpenteria cum mimis & omni genere histrionum: pugiles faccu-

in Benedicto tertio: spatam cum auro purissimo ligatam: item imagines duas ex auro purissimo. spatam auro ligatam licet interpretari, vel toram deauratam, vel cuius capulus aureus esset, aut deauratus. sic Græci μέλανδρον ξίφος, quod habet μέλανον λαβὴν κερσίνην, gemmas auro inclusas, χρυσεύδης iidem Græci vocant. χρυσεύδεις etiam vasa, quæ aurea emblemata habent inclusa κτ' τὴν ἐμπαισιχὴν τέχνην, sed auro jugata cornua heic simpliciter dicuntur aurata: ut auro vinctum Palladium Lampridio, pro deaurato, & auro vincta pocula Melæ, τὰ κερύωρα, de quibus infra.

Cornibus auro jugatis.] Idem liber: cornuis. hic cornus, & hoc cornu, & hoc cornuum dicebant. cornuis igitur à cornuum. ita hic tonitrus, & hoc tonitrus, & hoc tonitruum proferebant.

1 Gladiatores pompaliter ornati.] Verus liber pompabiliter ornati. pompare dicebant, unde & pompabilis, & pompabiliter.

GRVTERVS.

2 Pompaliter ornati.] Pal. pombabiliter. & placet.

CASAUBONUS.

3 Pugiles sacculis non veritate pugnant. Reg. fosculis, absurde. Puteani unus, sacculis. nihilo melius. non etiam probo quod placitum viris doctis, bacculis. nam verum esse non dubito sacculis. Veri pugiles cestibus pugnant, & quidem non sine sanguine ut plurimum: quare non facile ex eo certamine nisi auribus contusis rediunt: quod sciunt qui non ignorant

quid sit apud scriptores Græcorum ὠτοκτάσις, & qui dicantur ὠτοκτάται & ὠτοβλάται. B. Chrysothomus homilia sexta ad populum Antiochenum: ὁ πυκτῶν ἐπίρη) τὸ σταδίον ἐξελθεῖν ἵνα ἀπαλαγή) τὸ σπασμῶν. sed qui incruento pugilatu volebant dimicare, sacculis non cestibus manus muniebant. erant autem hi sacculi vel tomento facti, vel alia re pleni quæ gravem ictum non redderet: pusà, flicorum granis, vel farina aut surfuribus: interdum & harena sacculos implebant. sed hoc in vero certamine, & cestuum legitimorum vicem. Beatus Chrysothomus homilia xx. in eam ad Hebræos: ἀργὴ) τὴν ἀνταγωνιστῶν, καὶ ἀναρπῆς) τὴν σφαιρῶν τὴν ἀφορμῶν. εἰς ὅπως τὸς ἀθλητῆς πῶς θυλάκους ἀμυῖς) τῶν σφαιρῶν εἶπο γυμναζῶν); Similiter sacculum illum quo utebantur in κωμικοῖς καὶ κωμικῶν vocabant, σκῆψον κεχρημένον, id est, fici granis, aut farina implebant, eorum gratia qui mollius exercere volebant: modo harena ut scribit Antyllus apud Orisium. Ammianus Marcellinus lib. xii. inter cruenta certamina & legibus vetita, pugilum ponit dimicationes vicissim se concedentium.

SALMASIUS.

3 Pugiles sacculis non veritate pugnant. Hanc lectionem retinere & explicare libuit Casaubono, cum tamen meliores ejus libri legerent sacculis. quam lectionem & in nostris quoque offendimus. Utinam tam facile esset veram emendationem extundere, quam in proclivi est vulgaram hanc

hanc scripturam, ut contra librorum fidem à correctoribus concinnatam, & falsam retundere. *sacculus* heic legi non potest. sacculi sunt quibus exercebantur athletæ, quos Græci *κάρυκτος*, & *σάκκος*, Latini folles & sacculos appellant. eos enim arena repletos ad hunc usum habebant. inter vasa & instrumenta quæ ad gymnasium faciunt enumerat Pollux, *σάκκων, κάρυκτων & σάκκων*. idem lib. III. cap. ultimo: *τὸ δὲ Ἰύλακον ἢ ἀσκητῶν σάκκον καλεῖσιν ἢ σάκκον*. at heic sermo non est de pugilibus exercentibus, sed pugillantibus, qui tamen non veris armis hoc est cestibus, pugnabant, quod nunquam *ἀναμικτῶς* fiebat, sed aliis quibusdam mollioribus, & innoxios ictus inferentibus. quemadmodum autem gladiatores qui per lusam depugnabant, lucentium mucronum loco, aut ferulis battuebant, aut hebetibus gladiis & mucronibus plumbeis decertabant: sic pugilibus non in veritate pugillantibus sed ludicri gratia, lusoria quædam arma videntur præstito fuisse, quæ ad cestus *ἀνάλογοι* essent, & eodem modo manibus aptarentur, & circumligarentur, ut cestus. *ἐπισφαιρα* usus eos esse ad hanc rem reperio, quibus cestuum vice manus sibi innectebant, cum non vero nec decretorio pugillatu, sed innoxio & ludicro depugnare vellent. quæ *ἐπισφαιρα*, manibus & pugnis eorum innecta hoc præstabant, ut mollius plaga caderet, & citra sanguinem conflictus explicaretur. Plutarchus: *πολλὴν τὴν ἀσκήσιν ἐπέκειντο ἐν ταῖς παλαιαῖς ἀσκηματικαῖς ἐπισφαιραῖς ἀεὶ δὲ τὰς χεῖρας ὅπως εἰς ἀνέκαστον ἢ ἀμείδιον κενὸν ἐπιπέτη, μαλακῶς ἔχουσι τὴν ἀσκήσιν καὶ ἀλυτὸν*. de pugilibus hæc verba sunt accipienda. *ἐπισφαιρα* ista Latini pugillos vocabant. optimæ Glossæ: *pugilli, ἐπισφαιρα*. *ἐπισφαιρα* enim ibi scriptum pro *ἐπισφαιρα*, more scribendi, & illis temporibus usitato, & auctori Glossarum illarum fami-

liari. sic enim *σφαιρα* alibi in illo libro Glossarum, & *σφαιραποῖος & σφαιραειδής* scriptum in membranisque sunt P. Puteani, reperi. eadem Glossæ: *pugilla, ἐπισφαιρα*. hoc est *ἐπισφαιρα*. item: *pugil, πύκτης, ἐπισφαιρα*. *ἐπισφαιρα* igitur sive pugilli cestibus opponuntur. cestus enim ex crudo corio erant, plumboque, & ferro infuto rigebant. at pugilli, ut videtur sine plumbo, & ferro, ex molli corio facti & in modum pilæ circa manus & pugnos alligati. hinc pugillos Latini, Græci vocant *ἐπισφαιρα*. *σφαιρα* vocat Pollux, *εἰποῖς δὲ ἂν ἐπὶ τῆς πύκτης χεῖρας ἀπλοσφαιρα*. *χεῖρες ὁπλίηδες. ἢ τὸ ὅπλα σφαιρα, ἀφ' ἧν ἐπὶ τὸ σφαιραμαχίαν ἢ σφαιραμαχίαν ὡς δὲ Ἀριστοτέλης ἐν Διονύσιω ἀσκητῆ*. sic pilas illas quæ gladiis præfixæ sunt, quibus Juventus in armorum exercitio depugnant, *σφαιρα* Græci vocant & *ἐπισφαιρα*. ad quarum etiam pilæ similitudinem videntur hæc fuisse *ἐπισφαιρα*, sive pugilla quæ pugilum exercentium nec in veritate pugnantium manibus circumligabantur: quæ multum, ut videtur, distabant ab illis sacculis arena plenis, aut follibus quibus item exercebantur. ista enim *ἐπισφαιρα* manibus alligata gerebant: at sacculos illos follesve mittebant & remittebant, & manibus inter se expellebant. ex his quæ diximus liquidissimum esse potest *sacculus* heic minime convenire, nisi si quis puret eo sensu *sacculus* posse accipi, ut *ἐπισφαιρα* illa, vel pugilla denotent, quibus pugiles per ludum depugnabant. quod minime censeo. quid igitur illis *sacculus* faciemus, qui tam pertinaciter inhæserunt omnibus libris sine ulla varietate aut suspitione vitii? non possum dissimulare, quod super hoc verbo mihi nuper in mentem venit. recte ne an secus id accipiant lectores, *φεῶν ἐν γένεσι*. *flaccum, & flaccidum* veteres Latini vocarunt quidquid ita molle esset, laxum solutumque ut facile rei cuili-

1 *sacculis, non veritate pugilantes.* 2 *Cyclopea etiam*

luse-
bet insistenti, incidentique cederet. hinc & verbum *flaccere*, & *equi flacci* dicuntur qui aures flaccidas & dependentes habent: sed & *aves flaccæ* prægrandes sunt & dependulæ. hinc etiam, nisi fallor, pilæ istas, vel pugilodæ circumponebantur brachiis pugillantium, ut mollem & innoxiam plagam infligerent, *flacculas* à Trebellio vocatas arbitror, si pilas intelligamus; aut *flacculos* si pugillos. *flaccus* idem quod *flaccidus*. hinc & *flacculus*, ut longus, longulus: ruffus, ruffulus, & similia sexcenta.

GRUTERUS.

1 *Sacculis non veritate pugilantes.*] Pal. *flacculis*, uti etiam erat in libris quos excussit Puteanus.

2 *Cyclopea etiam luserunt omnes apenarii.*] Haud aliter quoque exemplar Palatinum.

CASAUBONUS.

2 *Cyclopea etiam luserunt omnes apenarii.*] Scribe, *Cyclopes*, sic Græci dicunt *Κύκλωπι ὀρχήσιδαι*, & Latini quoque *saltare Cyclopem*. quod pantomimorum est. *apinarii*, vel *apenarii*, præferunt membranæ, non quod aliquando visum, *apenarii*. Glossæ Isidori, *Acinari*, *ericari*, in parvo morari. scribo, *apinarii*. de hoc genere hominum plura Scaliger ad *Mapilium*. origo vocis Græca.

SALMASIUS.

2 *Cyclopea etiam luserunt omnes apenarii.*] Jubent heic scribi *Cyclopes* eruditissimi viri. ego vero jubeo retineri, *Cyclopea*. *Cyclopea ludere* est τὰ ᾧδὲ *Κύκλωπι παιζέω*. varia enim & multiplex, & *πολυχιδής* Cyclopi historia in fabularum & saltationum argumentis. ut *ἔρωσ Γαλατείας*, *Κύκλωπι μίθῃ*, ejusdem *τύφλωσις*, & cetera. sic circa *Semelem*, *Ἡρώσ δόλῳ*, *Σεμέλης καὶ Ὀφλιζίς*, *Διονύ-*

σε ἀμφοτέρω γυναι. circa *Latonam* vero, *Δήλεσ πολάνη*, *Δητῆσ ὠδύις*, *Πύθων* & *ἀναίρεσις*, *Τιτυῆ ἐπιβελή*, & similia, de quibus vide elegantissimum auctorem τὰ ᾧδὲ ὀρχήσιδαι. ut autem *Cyclopea* heic ludere dixit Trebell. sic *Arrianus* τὰ ᾧδὲ Ἄγαμέμνονα παιζέω. quod ad verbum est *Agamemnonia ludere*. libro primo, cap. xxv. πάλιν σιωθεμένα παιζέω τὰ ᾧδὲ Ἄγαμέμνονα ἢ Ἀρχιδία. *Vopiscus* etiam *Cyclopea ludere* in *Carino* dixit. Exhibuit & ludum *Sarmaticum* quo dicitur nihil est: exhibuit & *Cyclopea*. *Denatum* & *Græcis artificibus* & *Gymnicis*. ita enim scribendus ex libris locus ille, qui vulgo pessime habet. *Lusum* autem hunc τὸ *Κυκλωπείων* sic expressit *Lucianus* *Dialogo*, ψύδολογίης. ἐν Ἰταλία δὲ βαβαί, ἡρώων ἐκείνη ἐπεκλήθησ ὁ *Κύκλωπι*, ἐπειδὴ ποτε ἢ ᾧδὲ ὀρχήσιδαι *Διουσιδω* παρωπι τὰ ᾧδὲ Ὀμήρεσ *ῥαψωδίασ* ἢ τὰ αἰχρηργίασ ἐπιθύμησις. ἢ αὐτῆσ ἢ ἐκεῖσ (ο μεθύων ἢ δὴ, κιοσ ὕσιον ἔχων ἐπὶ τῆ χειρῆσ βινηπιῶν *Πολύφημοσ*, *ναυίας* δὲ ὑπόμοισος ὀρθὸν ἔχων τὸ *μοχλὸν* δὲ *μύλα* ἢ *κρημνὸν* ἐπὶ σὲ Ὀδυσσεὺσ πρὸς ἐπὶ ἢ ὡσ ἐκκόψων τὸ ὀφθαλμὸν.

Cyclopea luserunt omnes apenarii.] *Vit* quidam doctus quem non nomino, nuper adnotavit erravisse omnes habenus in hac voce exponenda: falli enim eos qui mutant *apenarios* in *apenarios*, cum *apenarii* sint quos Græci vocant *ἀπηνάριεσ*. recte deinde fecit, quod & interpretationem illius Græci vocabuli apposuit. nisi hoc fecisset, nunquam profecto divinasset, quoniam illi sint *ἀπηνάριοι*, quos ita Græci appellant. aurigas igitur & carrucarios ea voce significari nos docuit. sciebam *ἀπηνάριον* genus esse vehiculi, vel *rhedæ*: sed *ἀπηνάριον* Græcis *rhedarium* dici, & Latinis *apenarium*, ita me Deus amet nesciebam: & adeo mea mihi blanditur ignorantia & incitia,

stupenda monstrarent. Omnes viæ ludis strepituque & plausibus personabant, ipse medius cum picta toga & tunica palmata inter patres (ut diximus) omnibus sacerdotibus prætextatis Capitolium petiit. Hastæ auratæ altrinsecus quingenæ, ¹ vexilla centena, ² & præter ea quæ collegiorum erant, ³ dracones, & signa templorum omniumque legionum ibant. Ibant prætereagentes simulatæ, ut Gotthi, Sarmatæ, Franci, Persæ: ⁴ ita ut non minus quam ducenti singulis globis ducerentur. Hac pompa homo ineptus eludere se credidit populum Romanum: sed, ut sunt Romanorum facetiæ, ⁵ alius Posthumio favebat, alius Regilliano, alius Aureolo, alius Æmiliano, alius Saturnino. nam & ipse jam imperare dicebatur. Inter hæc ingens querela de patre: ⁶ quem inultum filius relinqueret, & quem externi utcunque vindicaverant. Nec tamen Gallienus ad talia movebatur, ⁷ obstupescendo voluptatibus corde: sed ab iis qui circum eum erant requirebat; ⁸ *Et quid habemus in prandio? & ⁹ quæ voluptates paratæ sunt?*

SALMASIVS.

¹ *Vexilla centena, & præter ea quæ collegiorum erant.*] Tollit σύνδεσμον vetus editio, & legit: *vexilla centena, præter ea quæ collegiorum erant.* patet ex hoc loco singulis collegiis sua vexilla fuisse, & signa, de quibus si Deus faverit, plura aliquando dicturi sumus in alio opere.

⁴ *Ita ut non minus quam ducenti singulis globis.*] *Ita ut non minus quam ducenti.* ita vet. ed.

⁶ *Quem inultum filius relinqueret.*] *Quem inultum filius liquerat.* ita Palatinus, & sic legendum arbitror.

GRUTERUS.

² *Et præterea quæ collegiorum erant Dracones.*] Abest Palatino illud &, non male.

⁶ *Quem inultum filius liquerat.*] *Vulgati relinqueret.* sed nostram istud me-

Tom. II.

lius, hæretque in Pal.

⁸ *Ecquid habemus in prandio? ecquæ voluptates, &c.*] Est à Pal. prius legabatur; *Ecquid, item & quæ.*

CASAUBONUS.

³ *Dracones.*] Nam & dracones inter Romanæ militiæ signa. Vegetius & Ammianus libro xvi. ubi simillime ut hic dracones ad pompam præferuntur. vide locum.

⁵ *Alius Posthumio favebat.*] Accipe ut in illo, *dedit oraria populo ad favendum.* de quo in vita Aureliani.

⁷ *Obstupescendo voluptatibus corde.*] Τῆς καρδίας ἀπό τῆς ἡδονῶν ἀνασθητικῆς ἡσυχίας. sive παραθεσίης.

⁹ *Quæ voluptates paratæ sunt?*] Quod spectaculi genus voluptates sæpe dicunt ἀπλῶς ludi.

O

I Qua-

sunt? & ¹ qualis cras erit scena? quales circenses? Sic ² confecto itinere, celebratisque hecatombis, ad domum regiam rediit: conviviisque & epulis depulsis, alios dies voluptatibus publicis deputabat Prætereundum non est haud ignobile facetiarum genus. ³ Nam quum rex Persarum, quasi captivorum, per pompam (rem ridiculam) duceretur, ⁴ quidam scurræ miscuerunt se Persis, diligentissime scrutantes omnia, atque ⁵ uniuscujusque vultum mira inhiatione mirantes. A quibus quum quæreretur ⁶ quidnam agerent illa solertia, illi responderunt, *Patrem principis quærimus.* Quod quum ad Gallienum pervenisset, non pudore, non mœrore, non pietate commotus est, scurrasque jussit vivos exuri. Quod populus ⁷ factum tristius quam quisquam existimaret, tulit: milites vero ita doluerunt ¹⁰ ut non multo post vicem redderent. ⁸ Gallieno & Saturnino coss. Odenatus rex Palmyrenorum obtinuit totius

SALMASIUS.

¹ Qualis cras erit cœna, quales circenses.] Puffillum mendum, & tamen latuit doctissimos viros. nam erat scribendum: & quæ voluptates paratæ sunt? & qualis cras erit scena? quales circenses? circenses ludi & scenici in Maximi & Balbini simul positi: his gestis celebratisque sacris, datis ludis scenicis, ludisque circensibus.

² Confecto itinere, celebratisque hecatombis.] Palatinus: hecatombis. esset ἐκατόμβιον, προῆγατόμβιον.

⁵ Uniuscujusque vultum mira inhiatione mirantes.] Mirari vel mirare hoc loco sumitur pro considerare & attente contemplari specularique. qua notione etiam hodie Galli usurpamus. inde miratorium pro speculo vocamus.

⁷ Factum tristius, quam quisquam existimaret, tulit.] Pal. quam quisquam aestimat tulit.

CASAVBONVS.

³ Nam cum rex Persarum quasi captivorum per pompam r. r. duceretur.] Om-

nino scribendum grex Pers. neque enim ita vœsanus fuit Gallienus ut fingeret Persarum regem captivum: certe quidem hoc auctor non dixit, non cogitavit. gregem Persarum appellat, quem paullo ante, globum. Ibant, ait, gentes simulata, ut Gotthi, Sarmatae, Franci, Persæ: ita ut non minus quam ducenti singulis globis ducerentur.

⁴ Quidam scurræ miscuerunt se Persis.] Ita fuit moris in omni pompa, sive triumphorum, sive funerum. habes similitum facetiarum exemplum in Suetonii Vespasiano, cap. xix.

⁸ Gallieno & Saturnino Coss.] Hic sextus est Gallieni consulatus in Factis.

GRUTERUS.

³ Nam cum Rex Persarum.] Nihil certius conjectura Casauboni, grex Persarum.

⁶ Quidnam agerent illa solertia, &c.] Palat. ageret; quod alium induxerit sensum, sed minus nervosum.

I. Denis

totius Orientis imperium, idcirco præcipue quod se fortibus factis dignum tantæ majestatis infulis declaravit: Gallieno aut nullas, aut luxuriosas, aut ineptas & ridiculas res agente. Denique Odenatus statim bellum Persis in vindictam Valeriani, quam ejus filius negligebat, indixit. Nisibin & Carras statim occupat, tradentibus sese Nibenis atque Carrenis, & increpantibus Gallienum. Nec defuit tamen reverentia Odenati circa Gallienum. Nam captos satrapas insultandi prope gratia & ostentandi sui ad eum misit Qui quum Romam deducti essent, vincente Odenato triumphavit Gallienus, nulla mentione patris facta: quem nec inter deos quidem nisi coactus retulit, quum mortuum audisset, sed adhuc viventem: nam de illius morte falso compererat. Odenatus autem ad Ctesiphontem Parthorum multitudinem obsedit: vastatisque circum omnibus locis, innumeros homines interemit. Sed quum Satrapæ omnes ex omnibus regionibus illuc defensionis communis gratia convolassent, fuerunt longa & varia prælia, longior tamen Romana victoria. Et quum nihil aliud ageret nisi ut Valerianum Odenatus liberaret, instabat quotidie, ac locorum difficultatibus in alieno solo imperator optimus laborabat. Dum hæc apud Persas geruntur, Scythæ in Cappadociam pervaserunt: illic captis civitatibus, bello etiam

1 Denique statim bellum.] Vulgati, Denique Odenatus statim, &c. sed nomen illud non erat in Pal. neque requirebat, cum proxime præcessisset.

7 Bello etiam vario diu acies ad Bithyniam contul.] Pal. vario diu actos ad B.

CASAUBONUS.

3 Quem ne inter deos quidem, nisi coactus retulit.] Consecratum fuisse Vopiscus ostendit, qui in Aureliano divum appellat.

5 Ac locorum difficultatibus i.] Melius, at loc.

SALMASIUS.

2 Nisibin & Carras statim occupat.]

Nisibin scribit Palatinus, & Nibenos paulo post. quam scripturam supra quoque ex eodem libro observabamus.

4 Fuerunt longa & varia prælia, longior tamen Romana victoria.] Parvula distinctione sententiam hujus loci sic elucidamus: fuerunt longa & varia prælia: longior, tamen Romana, victoria. longa & varia, hoc est variæ fortunæ prælia fuerunt, longiorque fuit & tardior victoria, tamen tandem Romanorum fuit.

6 Illis captis civitatibus bello etiam vario diu acies ad Bithyniam contulerunt.]

iam vario diu acies ad Bithyniam contulerunt. Quare milites iterum de novo imperatore faciendo cogitaverunt: quos omnes Gallienus more suo, quum placare atque in gratiam suam reducere non posset, occidit. Quum tamen sibi milites dignum principem quærent, Gallienus apud Athenas ἀρχων erat, id est summus magistratus, vanitate illa qua & civis adscribi desiderabat, & sacris omnibus interesse: quod neque Adria-

nus

Locus haud dubie corruptus. quæ enim istæ acies aut quod genus istud loquutionis? mendum facile videbam, emendationem non vidissem, nisi eam ostendisset Palatinus, ita legens: *illic captis civitatibus, bello etiam vario diu actos ad Bithyniam contulerunt. bella sed facilis emendatio: bello etiam vario diu acto, se ad Bithyniam contulerunt.*

Illic civitatibus captis.] Zosimus negat eos urbes cepisse, cum aliquam multas obsedissent, ut Cassandriam & Thessalonicam, sed re infecta semper discessisse: *μῆτις δὲ τῶν Σκυθῶν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα περιπαλῶσα (α, τὰς ταύτης τότες ἐληίζετο, πόλεις μὲν ἐπιέειν μὴ δυναμένη, τὰ φθλῶναι ταύτης τειχῶν τε καὶ ἀλλης ἀσφαλείας φρονίδια ποιῆσαι δαυ, τὰς δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς δειλοκομῶντες ἀπαίγει (α.*

1 Quum placare atque in gratiam suam reducere non posset.] Atque ad gratiam suam reducere non posset. ita Pal. cum vet. edit.

CASAUBONUS.

2 Apud Athenas ἀρχων erat, id est summus magistratus.] Reg. literis Latinis archon. & post, est enim is summus magistr.

4 Et sacris omnibus interesse.] Μυεῖται τὰ Ἑλδούσια. de quo ad Hadrianum.

GRUTERUS.

3 Archon erat, id est summus.] Sic & Pal.

SALMASIUS.

5 Quod neque Hadrianus in summa fe-

licitate neque Antoninus in adulta fecerat pace.] Nimis negligenter & incuriose in hujus loci interpretatione versati sunt docti viri. nam si verba illa, omnibus sacris interesse, τὰ Ἑλδούσια μυεῖται interpretabimur, quomodo poterit hæc oratio consistere, quæ negat illis sacris Adrianum & Antoninum initiatos esse? atqui contrarium doceri possumus ex Adriani vita, ubi scriptum est eum exemplo Herculis Philippique sacra Eleusinia suscepisse. de Antonino idem notum est ex ejus vita. quid igitur dicemus? an conciliaturam sic instituemus, ut dicamus Adrianum & Antoninum solis Eleusiniis sacris fuisse initiatos, Gallienum vero omnibus sacris interesse voluisse? ne sic quidem res procedet. itaque aliud reperimus: & nisi fallor jam reperimus. sic enim puto scribendum: *vanitate illa qua & civis adscribi desiderabat, & omnibus sacris interesse. quod neque Hadrianus nisi in summa felicitate, neque Antoninus nisi in adulta fecerat pace, quum tanto studio Græcarum docti fuerint litterarum, ut raro aliquibus doctissimis magnorum arbitrio cesserint virorum.* Arguit Gallienum quod illas vanitates persequutus sit eo tempore quo totus orbis Romanus undique bellis quatiebatur, & præter bellicas clades terræ motibus gravissimis, & pestilentia etiam laborabat: neque defendi posse exemplo Hadriani & Antonini imperatorum, quorum ille non nisi in summa felicitate nugas illas affectarit, hic vero non nisi adulta pace. *Bello Marcom-*

nica

nus in summa felicitate, neque Antoninus in adulta fecerat pace, ¹ quum tanto studio Græcarum docti fuerint literarum, ut raro aliquibus doctissimis magnorum arbitrio cefferint virorum. Areopagitarum præterea cupiebat ingeri numero, ² contempta prope Republ. ³ Fuit enim Gallienus (quod negari non potest) oratione, poëmate, atque omnibus artibus clarus. ⁴ Hujus est illud epithalamium quod inter centum poëtas præcipuum fuit. ⁵ Nam quum ⁶ fratrum suorum filios conjugaret, & omnes poëta Græci Latini-que epithalamia dixissent, idque per dies plurimos, ⁷ quum ille manus sponforum teneret, ut quidam dicunt,

cunt,

nico composito, & rebus Orientalibus, ordinatis, Athenis fuit, inquit Spartianus, & initia Cereris adiit, ut se innocentem probaret, & sacrarium solus ingressus est. præterea hoc illis etiam fuisse condonandum propter Græcarum litterarum rerumque ingens studium, quo quidem studio ita paucis cesserint, ut vix aliqui doctiores earum litterarum illa tempestate sint inventi. videtur sane Gallienus imitatione maxime Hadriani hæc facere instituisse, qui Athenis archon fuisse narratur, apud Neapolim demarchus. videndus Spartianus in ejus vita.

GRUTERUS.

¹ Cum tanto studio Græcarum docti fuerint literarum.] Pal. sint literarum; ut suspicer, illud fuerint & cum adscititium, certe si abjiciantur rotundior exierit sententia.

⁶ Fratrum suorum filios conjugaret.] Pal. filios jungeret. æque bene.

CASAUBONUS.

² Contempta prope Republ.] An? propria Republ. sed abest prope à regio.

³ Fuit enim Gallienus, q.] Melius, Fuit tamen Gal.

SALMASIUS.

² Contempta prope rep.] Inepta lectio. scribe, contempta R. Republ. hoc est,

Romana Rep. vel pop. R. Republica. id est populi Romana Republica. maximum enim contemptum præ se ferebat Gallienus qui civis Athenis adscribi affectabat, & in Areopagitarum numero conscribi, quasi hæc essent pluris facienda, quam Romanorum esse imperatorem.

³ Fuit enim Gallienus.] Fuit etiam Gallienus.

⁴ Hujus est illud epithalamium.] Corruptissime Palatinus, & editio vetus: hujus est illa epistola miono. de qua scriptura nihil aliud docemur, quam scribendum, hujus est illud Epithalamion.

⁵ Nam quum fratrum suorum filios conjugaret.] Vet. ed. jungeret.

⁷ Quum ille manus sponforum teneret, ut quidam dicunt, sapius dixisse fertur.] Cur sapius? an non satis fuit semel pronuntiasse? potuit quidem & pluries. nec eo nomine hanc lectionem falsi insimulo: sed quod aliter legatur in omnibus libris. Palatinus quidem expressis litteris habet, *septus*. Bonus Accursius qui primus istos auctores in publicum vulgavit, edendum curavit, *septus*. quod multæ deinceps editiones retinuerunt. tandem placuit doctis viris id mutare in *sapius*. quod nunc omnes editiones occupat. Ego vero redeundum censeo

cunt, ¹ sæpius ita dixisse fertur :

² *Ite, ait, ô pueri, pariter sudate medullis*

Omnibus inter vos ; ³ *non murmura vestra columba,*

Bræ-

seo ad caput, unde illa omnes correctiones manarunt. *scēptus* scriptum in optimo Palatino, pro *exceptus*. sic *scanduit* in optimis Ciceronis Epistolarum familiarium exemplaribus scriptum olim notavit eruditissimus Victorius. quod est pro *excanduit*. sic *scirpare* pro *exscirpare* apud Prudentium in vetustissimo libro reperi. ita etiam *sculcatores*. pro *excultatores*, & infinita ejusmodi. ad quod exemplum etiam hodie pleraque verba facta in idiotismo suo retinent Itali. erit igitur hoc loco sic distinguendum : nam *quum fratrum suorum filios conjugaret, & omnes pœtæ Græci Latinique Epithalamia dixissent, idque per dies plurimos, quum ille manus sponsorum teneret, ut quidam dicant exceptus, ita dixisse fertur. exceptus autem, est convivio nuptiali exceptus. ingenium enim Gallieni ex eo vult ostendi Trebellius, quod cum per plurimos dies Græci Latinique pœtæ certatim magno labore magnoque conatu epithalamia componerent, ipse Gallienus sponsorum manus tenens, vel ut alii dicunt, convivio exceptus, vel quum exciperetur, ita ex tempore dixisse fertur. quod ejus Epithalamium non plus tribus versibus textum, & ex tempore pronuntiatum inter centum alia Epithalamia operose laborioseque composita præcipuum fuit, & palmam obtinuit. ut *scēptus* autem pro *exceptus*, sic *scēptoria* pro *exceptoria*. Isidorus : *exceptoria, cisternæ*. idem alio loco : *scēptoria, cisternæ*. sic *spansum velum* pro *expansum* infra notabimus. inde est etiam quod *samitum* dixere, qui dici debebat *examitus*. Græcis ἐξάμιτος.*

GRUTERUS.

¹ *Sæpius ita dixisse fertur.*] Est à mss. aliorum, quibus accedit etiam Palatinus : nam ubi visitur, *scēptus*. vulgati *scēptus*.

CASAUBONUS.

¹ *Sæpius ita dixisse fertur.*] Erat scriptum *scēptus* : nullo sensu : membranz *scēpius*. recte. & ita olim ex conjectura Lectius meus emendabat *scēpius*.

² *Ite, ait, ô pueri, pariter sudate medullis Omnibus inter vos.*] Arctam conjunctionem atque adeo ipsum *συσπασσάμενοι* voce *sudate* significat. Zeno Veronensis, De pudicitia, loquens de adulteris : *qui turpibus jam non contenti latibulis, aliquotiens, pro nefas, sub his obtutibus matronarum vasa congressione desudant.*

SALMASIUS.

² *Ite ait ô pueri.*] Allocutiones sponsales dicebantur hujuscemodi epithalamia quibus sponsos ipsos alloquebatur auctor. tale est hoc loco istud Gallieni, & quod in vetustissimo codice epigrammatum nondum editorum nuper reperi, Abiti cujusdam sub titulo sponsalis adloquutionis, ad hunc modum :

ABITI ALLOCVTIO SPONSALIS.

*Linea constricto de pectore vincula solve,
Et domino te crede tuo : nec candidaladas*

In quibus ora vide, vel ne contacta repugnes.

Est in nocte timor, non est in nocte periculum.

Nec volo contendas : vinces cum vicerit ille.

sed sponsam tantum alloquitur hic Avitus, Gallienus sponsam & sponsam.

CASAUBONUS.

³ *Non murmura vestra columba, Brachia non hederæ, non vincant oscula corchæ.*] B. Ambrosius Institutione virginis : *Non pineæ velamen ejus, non vincant cupressi : pudicitiam ejus non turtures, simplicitatem ejus non vincant columba.* Non dubito virum sanctum & faciendum imitatum esse hunc Gallieni locum,

Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ.

¹ Longum est ejus versus orationeſque connectere, quibus suo tempore tam inter poëtas quam inter rhetores emicuit. Sed aliud in imperatore quæritur, aliud in oratore vel poëta flagitur. Laudatur sane ejus ¹² optimum factum. ² Nam consulto Valeriani fratris sui & Lucilli propinqui, ubi comperit ab Odenato Persas vastatos, redactam Nisibin & Carras in potestatem Rom. omnem Mesopotamiam nostram, denique Ctesiphontem esse perventum, fugisse regem, captos satrapas, plurimos Persarum occisos: Odenatum, participato imperio Augustum vocavit, ejusque monetam qua Persas captos traheret, cudi jussit: quod & senatus & urbs, & omnis ætas gratanter accepit. Fuit præterea idem ingeniosissimus, ⁴ cujus ostendentia acumen pauca libet ponere. Nam quum taurum ingentem in arenam

mifif-

locum, & à sensu minus honesto ad honestum ac pium traduxisse. nam in magna fama apud eruditos fuisse id carmen declarat abunde Pollio; qui serix historiæ hos versus inserat.

¹ Non vincant oscula conchæ.] Aristophanes Vespiis, ὠπτερ λεπτὸς ὠσε-
χῶδρῳ τῷ κίονι. lopades saxi adhaerent: conchæ dithyri ipsæ sibi. unde proverbium, κῶσχιω δὲ λείν.

³ Nam consulto Valeriani fratris sui & Lucilli.] Scrib. consilio.

SALMASIUS.

² Longum est ejus versus orationeſque connectere.] Connectere, id est perscribere, referre. Capitolinus: quare tres Gordianos hoc libro connexui, consulens & meo labori & lectioni tuæ. Vopiscus in Floriano: longum est omnes epistolas connectere, quas vidi, quas legi. perscribere dixit Trebellius in Claudio: longum est tam multa quam meruit vir ille perscribere.

³ Nam consulto Valeriani fratris sui & Lucilli propinqui.] Optimus liber cum prima editione: consulta Valeriani fra-

tris sui. consulta pro consultatione. ut missa pro missione. remissa peccatorum Cypriano, est remissio. instituta pro institutione Ammiano Marcellino. ulta pro ultione Ovidio, ut supra notavimus. consulta autem & consilio, est συμβουλία vel γνώμη. Glossæ: consilium & consultat, συμβουλεύει. sic declamata pro declamatione.

⁴ Cujus ostendentia acumen pauca libet ponere.] Iidem libri: cujus ostendentia cum his scilicet pauca libet ponere. forte scribendum, cujus ostendentia acuminis, scilicet, pauca libet ponere. ostendentia acuminis, ut fugitans litium, & retinens antiquæ libertatis, Ciceroni pro Plancio. sed magis etiam probem deleri illud, scilicet: cujus ostendentia acuminis pauca libet ponere.

GRUTERVS.

³ Nam consulto Valeriani, &c.] Pal. consulta.

⁴ Cujus ostendentia acumen pauca libet ponere.] Pal. cujus ostendentia cum in his scilicet pauca lib.

miffet, 'exiffetque' ad eum ferendum venator,
neque

CASAUBONUS.

1 Exiffetque ad eum ferendum venator.] Scripti, vector. sed rectum est venator. nisi malis confector. nam conficere & confector propria in hac re sunt vocabala.

GRUTERUS.

2 Ad eum ferendum venator.] Palat. vector.

SALMASIUS.

1 Exiffetque ad eum ferendum venator.] Scripti libri quibus usus est Casaubonus, item illi quibus sum usus, vector heic magna constantia legunt. nec temere esse puto quod ita sine varietate in libris illa lectio servata est. vector igitur hoc loco idem significare debet, quod venator. & res ita se habet. vectori est bene valere & valentem esse. hinc vector homo valens, & robustus: & vectio pro robore & vigore. in lexico Latinoarabico: vigore, vectio. hoc enim ex eo citat Scaliger ad Manilium. & hujus locutionis hac ratio est, quod qui sese vehere pedibus suis & ferre potest, is intelligitur bene valere: ut contra mala esse valetudine qui sese ferre non potest. Ovidius:

— me mihi ferre grave est.

cum de se, ut aegroto & male sano loqueretur. Alianus de Diogene aegrotante & moribundo: Διοζήνης ὁ Σιναπῶν ὅτε λοιπὸν ἐνόσθη ἐπὶ θανάτῳ, ἑαυτὸν φέρων μέγλις, ἐρίψεν κτ' ἐν Ἰνδοῦ γυμνασίῳ. ut autem valentem Latini & eum qui bona valetudine est, & eum quoque, qui magnis praeclitus est viribus appellant: sic Graeci ὑγιεινὸν robustum hominem vocant. Stephanus in Μύκον: Μύκον ἧ ἐστὶν ἐφ' ἧ μὴ θύεται, κείσθαι τὴν γιγάντων τὰς ὑγιεινοτάτας ὑφ' Ἡρακλέους καὶ αὐλυθένους. ibi τὴν γιγάντων ὑγιεινοτάτοι, sunt gigantum fortissimi & robustissimi. sed dices, quid hoc ad venatorem, si ὑγιεινὸς valentem & robustum signi-

ficat, & vector pro robusto itidem sumitur & bene valente? expecta, jam illic ero. sicut enim ὑψηλός nomen, quod audacem signat, & late sane patet de omnibus, in quibus audacia potest consistere; Graeci tamen illi hominum generi proprie attribuerunt, qui ad bestias depugnandas & conficiendas operam locarent. ὑψηλός enim & parabolanos nemo dictos fuisse ignorat, quos aliter confectores appellarunt Latini, atque etiam audaces, ut à viris doctis pridem est observatum. iidem igitur Latini vectorem videntur appellasse proprie venatorem, quod opus sit viribus maximis ad hoc opus. unde Dio, ut probaret Antoninum Philosophum prospera olim usum fuisse valetudine, scribit eum ex equo aliquando feras confecisse. cujus haec sunt verba, ἐκ τε ἐν τῷ πολλῆς ἀγρολίας τε & ἀσκήσεως ἀσθενέσθαι τὸ σώματι ἔχει. καὶ περὶ τὴν ἀσκήσιν ἀπ' ὑψηλῆς γυμνασίου, ὅσοι καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ οὐκ ἀγρολίας ἐν τῇ καὶ ἀσκήσει δὴ ἐπὶ τῷ περὶ vector est δεικνύς. adeo δεικνύς fuisse in juventute Marcum, ut ex equo posset feras confodere, & egregius esset venator. quod non minimum erat virium argumentum. sed nihil agimus, nisi ejus vocis quam nunc primum caelo Latino restituiimus, asfertorem alium quemdam testemve producamus. is erit Aurelius Victor de viris illustribus, aut si quis alius est ejus libelli auctor is in Viriatho Lusitano ita scribit: Viriathus genere Lusitanus ob paupertatem primo mercenarius, deinde dicitur vector, audacia latro, ad postremum dux, bellum adversum Romanos sumpsit. libri omnes antiqui vector ibi scriptum habent. quod cum minime intelligerent homines imperiti, vector pro eo legerunt, idque alii postea mutarunt in venator. vectorem quoque de venatore dixit elegans poeta Manilius libro quarto.

'neque perductum decies potuisset occidere, coronam
venatori misit, mussantibusque cunctis quid rei esset
quod

Ille novas semper pugnas, nova bella se-
rarum

Apparat, & pecorum spolio vivitque ra-
pinis.

Hoc habet, hoc studium pestes ornare su-
perbos

Pellibus, & captas domibus praefigere
pradas,

Et pacare metu sylvas, & vivere vector.
ita enim hunc postremum versum
legimus ex veteri scriptura quae ha-
bet, vivere victor: nam vivere rapto,
quod editum est, ferri non potest,
cum jam proxime dixerit, vivitque ra-
pinis. *vectionem* pro vigore & robore
dicebant, & *vectorem* de robusto & be-
ne valente, & qui magnarum esset vi-
rium. hinc *veclare se*, pro bene valere
apud Tertullianum de Pudicitia, cu-
jus locum jam ita olim emendaveram-
us quomodo postea emendatum
comperi ab illustri viro Josepho Sca-
ligerio in notis ad Manilium: a qui-
bus observando recte ageris. *veclate vos.*
εργωθεε. hinc *vector* qui bene
valet, & qui se veclat. quo nomine
validum & robustum etiam appella-
runt, ut Graeci *υγεινον*. inde *vector* vi-
vere dicitur venator Manilio, qui va-
lens & robustus vivit. nam venandi
exercitium & robur & bonam valetu-
dinem conciliat. non tamen mihi
displiceat apud Manilium *vivere vi-*
ctor, ut praefertur libri. quod alibi plu-
bus adstruam. at *vector* hoc loco plane
venator est. fuit cum legerem: *existi-*
setque ad cum ferendum auctor. *auctores*
enim dicebantur qui operam suam
locabant & se auctorabant, ut cum
bestiis pugnarent. Firmicus: *facies*
auctores, audaces, periculosos. idem ali-
bi: *faciet enim laboriosos, homicidas, fet-*
levatos, rios facinororum, auctores vel torto-
res. ubi male vir magnus *auctores* eo
sensu accipit, quo Graeci veteres
αυθεις τινω sumebant pro homicida
vel percussore. *auctor* Latinis est qui

aliquid vendit, & *auctio*, venditio.
hinc *secundus auctor* Latinis, qui spon-
sor est pro venditore evictionis no-
mine. Glossae veteres *βιβαιωτων* in-
terpretantur, quasi confirmatorem
venditionis. venditor igitur primus
erat auctor. alia Glossa *secundum au-*
ctorem vocant, qui Graecis *ωεπρα-*
ταρ. *ωεπραταρ*, *secundus auctor*. ma-
le hodie legitur *ωεπαταρ.* *ωεπρα-*
ταρ & *ωεπωλαρ* eos etiam Graeci
nuncupant & interpretantur *της τοις*
πιπρασιονσι η ωεξεενταρ, qui ven-
ditoribus emptores conciliant, & in-
ter emptorem & venditorem quasi
pararii sunt: venditori tamen magis
favent: & ejus gratia emptores addu-
cunt. sic videntur non iidem omnino
esse cum iis quos Lat. vocant *secundos*
auctores. nam *ωεπραταρ* ex vi no-
minis quasi primi sunt auctores. sed
haec alibi subtilius. auctores Firmico
dicti qui se vendunt & auctorant ad
ludum. nemo enim poterat liberta-
tem amittere nisi ipse auctor esset fa-
ctus. vide Ciceronem in oratione
pro domo sua ad Pontifices. atque in-
de auctorare se dicebant, qui aucto-
res ipsi fiebant, ut emerentur, & spon-
te sua in ludum se mittebant. hi igitur
& auctores & auctorati dicti.
Glossa: *auctoratus, αυθαιρες εις λω-*
δων ευτων βαλλων. μνομαχ.
idcirco auctores, & audaces jungit
Firmicus. qui dicerentur audaces su-
pra docuimus. sed *vector* heic non
auctor legimus, consentiente omnium
librorum auctoritate.

CASaubonus.

[Neque perductum decies.] Melius.
productum. tamen ita veteres.

GRUTERUS.

[Neque perductum decies, &c.] Sic
quoque Pal.

quod homo ineptissimus coronaretur, ille per curionem dici iussit, *Taurum toties non ferire difficile est.* Idem quum quidam gemmas vitreas pro veris vendidisset

CASAUBONUS.

[*Taurum toties non ferire difficile est.*] Allusum videtur ad proverbium cuius meminit Aristoteles in libello de divinatione per insomnium:

Ἄν πολλα βάλῃς, ἄλλοτ' ἄλλοῖον
(vel ἄλλον ἄν) βάλῃς.

SALMASIUS.

[*Taurum toties non ferire difficile est.*] Jaculis igitur vel sagittis ferendum habebat illum taurum venator iste. at alio modo olim taurorum venatio in circo peragebatur: nam equites Thessali juxta tauros per spatia circi adequitabant, usque eo donec defatigassent, atque ita eos conficiebant cornibus ad terram detractos. Suetonius in Claudio: *praeterea Thessalos equites, qui feros tauros per spatia circi agunt, insiliuntque defessos, & ad terram cornibus detrahunt.* Dio in Nerone: *ἐν δὲ τῷ θέρει ἄνδρες ταύρους διὰ ἵππων συμπιροῦσθαι σφίσι, κατέστρεφον.* Plinius lib. VIII. cap. XLV. *Thessalorum gentis inventum est, equo juxta quadrupedante cornu intorta cervice tauros necare: primum id spectaculum dedit Roma Caesar dictator.* verba haec Plinii absque dubio mendosa sunt. nam quid est, rogo te, cornu intorta cervice tauros necare? nos scimus moris fuisse Thessalis illis equitibus in hac taurorum venatione, ut tauris adequitantes, injecto in cornua vinculo, eos cernuere, & humi procumbere magna vi cogerent. legendum igitur apud Plinium: *cornu intorto vestibus, vel, retibus.* πλέγμα δὲ ἄμμοα dixit in eadem re Philippus, qui hanc taurorum venationem Thessalis familiarem ita describit hoc epigrammate nondum edito:

Ἐστὸς ἀλῆς δὲ ἵππου ὁ ταύρος λάτῃς
χόρ' ἀνδρῶν

Χερσὶν ἀτρυχῆτοισι θηρσὶν ὀπιζέ-
μυρ

Δενόροτυπὶ πάλῃς ζούξῃ σκιρη-
μαλί ταύρων,

Ἀμφισαλεῖν πωδῶν πλέγμα
μεταπίδιον.

Ἀκρότατον δ' εἰς γλυκλίνας ἄμμοα
κ' ἄμμοα

Θηρσὶ τῶν πόσων ἐξεκύλισσε βίαν.

Artemidorus quoque ostendit in Thessalia qui generosissimi essent, & nobilissimi, taurorum venationi operam dedisse. ταύρους, inquit, καὶ πωδαίρους (ἐν ἐὼν ἰσὶα παῖδες Ἐφεσίων ἀγωνίζον). καὶ ἐν Ἀπικῇ πωδαίρους θεοῖς ἐν Ἐλδῶσιν καὶ ἐν Ἀθλαῖσι πωδαίρους ἐν Ἰταλίας ἐνοικούντων ἀγροῦσιν. ἐν δὲ τῇ ἀλλῇ οἰκιστῶν ἀγροῦσιν. ἐν δὲ τῇ ἀλλῇ οἰκιστῶν ἀγροῦσιν. ἐν δὲ τῇ ἀλλῇ οἰκιστῶν ἀγροῦσιν. ἐν δὲ τῇ ἀλλῇ οἰκιστῶν ἀγροῦσιν.

Καὶ ἐν Ἀθλαῖσι πωδαίρους ἐνοικούντων.

qui sumptus videtur ex aliquo poeta, qui morem illum narrabat.

[*Quum quidam gemmas vitreas pro veris vendidisset.*] Vitiose, ut videtur, Palatinus, converso ordine ita legit: *quum quidam gemmas veras pro vitreis vendidisset.* vitrea gemma haec opponuntur veris. vitrea gemma, & vitreum idem. quidquid autem ex vitro erat, vitreum vocabant, & gemmam vitream. & fallitur hoc loco vir doctissimus, qui gemmam vitream non aliud appellari posse censet, quam quod ad gemmarum similitudinem fuerit elaboratum. ecce calculi vitrei in latronum lusu dicti sunt & gemmei Martiali:

Gemmens iste tibi miles, & hostis erit.
sed & gemmam alibi vocat.

Pedis, diisimulo gemma vis ludere, vincor.
gem-

didisset ejus uxori, atque illa, reprodita, vindicari vellet, ¹surripi quasi ad leonem venditorem jussit.

Dein-

gemma ludere, est gemmeis latronibus, hoc est vitreis ludere. idem pocula vitrea, gemmam appellat:

Nos sumus audacis plebeia toronmata vitri,

Nostra nec ardenti gemma feritur aqua. vitreum igitur est gemma vitrea, vel quidvis ex vitro. apud Tertullianum, vitreum, & verum margaritum opponuntur. in veteri Glossario, capite de gemmis: lapilli, λιθάρια. in aures, ενώτια. gemma, σφραγίς. vitreum, υάλιον. carbunculus, άνθράκτιον. alia Glossa: υαλῶν, vitrum, vitreum.

3 Gemmas vitreas pro veris vendidisset. Veræ gemmæ sunt, ut veræ smaragdi, veri adamantes, veræ iaspides. quæ omnia solent à peritis ex vitro simulari, & sic vitreæ gemmæ pro veris obtrudi. veras iaspides dixit Martialis:

Es precium veris fecit iaspidibus.
idem veras smaragdos alibi dixit, & vera Gentiana:

Nec desunt tibi vera Gentiana. perperam hodie Glaniana scriptum est in multis editionibus. at optime optimus Grutterus Gentiana ex veteribus libris asseruit. nemo tamen hodie quæ illa sint Gentiana, intelligit. optimus Pithceus vera Glaniana esse volebat. Gentiana pocula sunt, quæ in castris Gentianis fiebant. castra autem Gentiana, in septima regione ponuntur à P. Victore. Vicus vero Gentianus dicitur Sexto Rufo. quæ igitur in illo vico Gentiano fiebant, Gentiana dicta. de quibus plura ad Martialem. hæc enim heic præter rem à nobis posita sint.

CASAUBONUS.

3 Gemmas vitreas pro veris vendidisset. Verus fraus gemmas imitati, mendacio vitri, ut in xxxviii. loquitur Plinius. ideo Tertullianus vitreum & verum margaritum inter se opponit, capite quarto libri Ad martyras:

Tanti, ait, vitreum: quanti verum margaritum? quis non libentissime tantum pro vero habeat erogare, quantum alii pro falso? sic etiam accipiendum illud Hieronymi epist. ad Demetriadem, *Tanti, ut dicitur, vitrum, quantum margaritum?* quod & alibi repetit. per vitrum enim gemmas vitreas intelligit: quare non assentior summis viris, qui aliter interpretantur, & locum Tertulliani censent emendandum. Atqui non de quovis vitro proverbium exponi debet, sed de eo quod ad gemmarum similitudinem fuerit elaboratum. Alchymista hodierni frustrationes μεταλλοτεχνίας suæ eo compendio sæpe solantur. quod satis antiquum est inventum: nam apud Anastasium Sinaitam qui ante annos circiter sexcentos vivebat, inveni factam mentionem artificum qui per chymiam gemmas conficerent. in libro enim Ανάσωζων, postquam docuit ænigma esse, quod narrat Moses initio Genesios, de auro & pretiosis lapillis: εἰ γὰρ δὴ, inquit, χρυσοχόος ἡμάς κὶ λιθεργὸς κὶ χειμδυτής, χρυσοκλήτων λίθων ἀπεργάσαι αὐτῶν ἢ γραφῆ βελομένη κὶ παιδύεσσι ταύται φησίν. hæc ille. χειμδυτής scribunt passim Græci, non χυμδυτής, & χειμεία, non χυμεία. Ex Anastasio de vitis Pontificum discimus & vitreas gemmas in aliquo pretio fuisse.

GRUTERUS.

1 *Surripi quasi ad leonem venditorem jussit, deinde à cavea caponem emit.* Sic Pal. minus recte vulgati, emituit. illud surripi ferri heic potest, si admittamus subito deprehensum & productum, tanquam cui pugnandum cum leone. interim nihil ingeniosius illo surrigi, amicissimi nostri Casauboni.

CASAUBONUS.

1 *Surripi quasi ad leonem jussit.* Scribo, surrigi. nam ad stipitem deligabantur

¹ Deinde è cavea caponem emittit, mirantibusque cunctis rem tam ridiculam, per curionem dici iussit, *Imposituram fecit & passus est.* deinde negotiatorem dimisit. Occupato tamen Odenato bello Persico, & Gallieno ² rebus ineptissimis, ut solebat, incumbente, Scythæ navibus factis Heracleam pervenerunt, atque inde cum præda in solum proprium reverterunt, ³ quamvis ⁴ multi naufragio perierunt, navali bello superati. ¹³ Per idem tempus Odenatus ⁵ insidiis confobrini sui interemptus est cum filio Herode, quem & ipsum imperatorem appellaverat. Tum Zenobia uxor ejus, quod parvu-

tur bestiarum cum leonibus & aliis feris objiciebantur, ut scribit Tertullianus libro De pudicitia, capite ultimo. Latinis dicitur hoc *survixere.*

SALMASIUS.

¹ Deinde è cavea caponem emittit.] Non emisit caponem Gallienus, sed emitti iussit. sed & eo sensu legendum esset *emisit*, non *emittit*. lego ac distinguo: *surripi quasi ad leonem venditorum iussit, deinde è cavea caponem emitti, mirantibusque cunctis, &c.*

² Rebus ineptissimis ut solebat, incumbente.] Incubante.

³ Quamvis multi naufragio perierunt, navali bello superati.] Non possum concoquere genus istud loquendi, ut naufragio periisse dicantur, qui navali prælio superati sunt. scio sane in hujusmodi navalibus pugnis solere hostium naves demergi: sed quis naufragium id appellarit, adhuc requiro, nisi si quis poetice, atque improprie sit loquutus. poetæ enim, quibus licet esse quantumvis disertis, ὀχημάτων ναυάγια etiam vocare consueverunt. fuit igitur cum legerem; *quamvis multi naufragio perierunt, bello navali alii superati sunt.* idque postea confirmari vidi optimi Palatini scriptura, quæ habet, *quamvis multi naufragio perierunt, bello navali superati sunt.* quod ἀσυν-

δρας dictum potest videri: aut repeti debet vox *multi*. *quamvis multi naufragio perierunt, multi bello navali superati sunt.* ut ut sit, naufragium heic omnino à navali bello separandum est. nam utroque modo extincta est pars magna Scytharum. naufragio certe eos maximam cladem accepisse testis Zosimus: ἐπεὶ δὲ τὰ γενὰ τῶν Περσῶν Ἰδῶ κατέλαβον, τότε δὴ τῶν νεῶν τὸ πλῆθος ἐνεγκῆν τῶν Ἑρῶ τεχνῶν μὴ δυνάμεων, ἀλλήλοις τὰ πλοῖα ἀποσπῆρατι, καὶ ἐφέρεον τὰ σκάφη πῶς ἔδεν ἡρόμα τῶν κυβερνητῶν, μεθιέντων τὰς οἰκίας. ὡς τε τὰς βῆ καὶ τὰ δῦμα τὰς δὲ ἀνδρῶν, πῶς δὲ καὶ ἀνδρῶν ἐρημικῶς ἀκάλαι πλῆθους πολλῶν, καὶ ἀνθρώπων καὶ πλοίων ἀπὸ λυμῆς.

GRUTERUS.

² Rebus ineptissimis, ut solebat, incumbente.] Melius forte Pal. *incubante.*

CASAUBONUS.

⁴ Multi naufragio perierunt n.] Naufragium appellat demersas naves hostili manu: ita exponendam: quia addit, *navali bello superati.* de hac nauarchia mox plura auctor.

⁵ Insidiis confobrini sui.] Maonii, ut dicitur sequente libro.

x Heren-

parvuli essent filii ejus qui supererant, ¹ Herennius & Timolaus, ipsa suscepit imperium, diuque rexit non muliebriter, neque more fœmineo: ² sed non solum Gallieno virago melius imperare potuisset, verumetiam multis imperatoribus fortius atque solertius. Gallieno sane ubi nuntiatum Odenatum interemptum, bellum Persis ad feram nimis vindictam patris paravit, collectisque per Heraclianum ducem militibus solertis principis rem gerebat. Qui tamen Heraclianus quum contra Persas professus esset, à Palmyrenis victus omnes quos paraverat milites perdidit, Zenobia Palmyrenis & orientalibus plerisque viriliter imperante. Inter hæc Scythæ per Euxinum navigantes, Istrum ingressi, multa gravia in solo Rom. fecerunt. Quibus compertis, Gallienus ³ Cleodamum & Athenæum Byzantios instaurandis urbibus muniendisque præfecit. ⁴ Pugnatum est circa Pontum, & à Byzantiis ducibus victi sunt barbari. Veneriano item duce, ⁵ navali bello Gotthi superati sunt, tum ipse Vene-

SALMASIUS.

¹ Herennius & Timolaus.] Scribe: Herennianus & Timolaus. ita enim habet Palatin. & infra sic scribitur in libello triginta Tyrannorum. corrupte tamen heic in Pal. legitur, *Therennianus*.

² Sed non solum Gallieno virago melius imperare potuisset.] Forte: sed non solum Gallieno hæc virago melius imperare potuisset, verumetiam multis imperatoribus fortibus atque solertibus. & nisi fallor, sola vera est hæc lectio. Zenobiam ea virtute præditam prædicat fuisse, ut non solum Gallieno molli & inerte & ignavo principe melius imperare poterit, sed etiam multis fortibus & solertibus principibus. virgo pro virago scriptum exhibebat Pal. male.

³ Cleodamum & Athenæum.] Cleodamum & Athenæum. Pal. perperam.

⁵ Navalli bello Gotthi superati sunt, tum ipse Venerianus.] Scribendum:

Veneriano item duce, navali bello Gotthi superati sunt, cum ipse Venerianus militari periret morte.

GRUTERUS.

¹ Herennius & Timolaus.] Pal. *Therennianus, &c.*

² Sed non solum Gallieno virago melius.] Pal. Gallieno quoque virgo.

⁵ Pugnatumque est circa Pont.] *Enclitica que adfuta est volente Pal.*

CASAUBONUS.

² Sed non solum Gallieno virago melius imperare potuisset, v.] Deest ut vocula. nam postulat scribi sententia: sed ut non s. jam vero, imperare potuisset. non aliud quam imperaret. ita plana erit sententia.

⁴ Et Athenæum.] Videtur ille esse, cujus hodieque in multis bibliothecis, libellus extat De machinis bellicis.

¹ Unde

Venerianus militari periit morte. Atque inde Cyzicum & Asiam, deinceps Achaiam omnem vastaverunt, & ab Atheniensibus duce Dexippo, scriptore horum temporum, victi sunt. ¹ Unde pulsi ² per Epirum, Acarnaniam, ³ Boëtiā, pervagati sunt. Gallienus interea vix excitatus publicis malis, ⁴ Gotthis vagantibus per Illyricum occurrit, & fortuito plurimos interemit. Quo comperto, ⁵ Scythæ facta carragine per montem

Gessia-

SALMASIUS.

¹ Unde pulsi per Epirum, Acarnaniam, Boëtiā pervagati sunt.] Monstrum lectionis habetur in veteribus libris. Palatinus enim, Athenoniam habet, pro Acarnaniam: libri Casauboni, Athenoniam. ipse Athamaniam emendabat. ego vero emendandum puto: unde pulsi per Epirum, Machedoniam, Boëtiā. Machedonia pro Macedonia. ultima enim littera vocis Epirum concurrens cum prima sequentis vocis Machedoniam, fecit, ut hæc absorberetur, illa vero vicem duarum præstaret: quod non raro fieri in veteribus libris satis sciunt, qui eos aliquando pervoluntarunt. Machedoniam autem Scythas esse pervagatos testatur Zosimus, qui eos eo fugisse scribit facta carragine quotquot reliqui sunt facti ex pugna adversus Romanos commissa apud Naissum. etsi enim non illi plane convenit cum Trebellio in tota illa Scythici belli narratione, de Macedonia tamen pariter utrique convenit.

³ Boëtiā.] In libri veteres fere semper scriptum exhibent, & Boëtiā vocant, quæ est Bœotia. multos vidi versavique libros manu exaratos: nusquam aliter hujus provinciae nomen in illis inveni scriptum. de cujus scripturæ ratione dicam ad Solinum plura.

⁴ Gotthis vagantibus per Illyricum.] Apud Mœsos pugnatum fuisse cum Scythis narrat infra Trebellius in Clodio: Zosimus apud Naissum urbem. sed adeo varia hæc Scytharum

historia, ut in ea narranda parum sibi consentiant scriptores.

GRUTERVS.

¹ Unde pulsi per Epirum, Acarnaniam, Boëtiā pervagati sunt.] Palat. Athenoniam. sed nihil certius quam rescribendum Athamaniam, Boëtiā.

CASaubonus.

² Per Epirum, Acarnaniam, Boëtiā pervagati sunt.] Boëtia quidem nihil, sed Bœotia regio notissima. tamen aliter membranæ regiæ: per Epirum, Athenoniam, Mœsiam. scribo, Athamaniam.

⁵ Scythæ facta carragine per montem Gessacem fugere sunt conati.] Quid sit carrago & κρηγῆς apud Tacticorum scriptores Græcos viri docti exposuerunt. Procopius facere carriginem libro quarto dixit, τὰς ἀμύξιας μετροπῆδον ἤσθη. frontes carrorum hosti objicere: & qua sine carrago fieret, his verbis explicat: ὅπως τὰ νῶτα ἐν τῷ ἀσφαλῆι ἔχοντες θυροῦσσι κρηγῶν. quod plane convenit isti loco. Nam Scythæ fugam meditantes carriginem prius faciunt, ut Romani persequi fugientes non queant. Sic apud Zosimum, Scythæ πρὸς ἀλλοδαμοὶ τὰς ἀμύξιας, ὡς ἐπὶ Μακεδονίαν ἐχώρην. Alius carraginis usus, cum in orbiculatam figuram collocatis saracis exercitus undique cingebantur. Lege Ammianum libro xxxi.

I Omnes

Gessacem fugere sunt conati. ¹ Omnes inde Scythas
Martianus varia bellorum fortuna agitavit: quæ om-
nes Scythas ad rebellionem excitarunt. Et hæc qui- ¹⁴
dem Heracliani ducis erga Rempublicam devotio
fuit. Verum quum Gallieni tantam improbitatem
ferre

¹ Omnes inde Scythas Martianus
varia bellorum fortuna agitavit.] Scripti,
Macrianus. ut is nempe sit de quo
tam multa supra, & in libro sequen-
te. Zosimus faver vulgata lectioni:
*τὴν στρατηγίαν ἔπεισεν Σκῦθας πολε-
μῶν Μαρριανῶν ὡς ἀδελφῶν ἀνδρῶν τοῦ πο-
λέμου σφόδρα ἐξησκημένω.* & recte
Zosimus: nam alius profecto Ma-
crianus, alius Martianus: quos qui
confundunt, (nec vidi adhuc qui di-
stinguerent,) in magno errore ver-
santur. Macrianus cum Valeriano
bella in Oriente gerens, eo capto rem
gessit feliciter cum Persis: eoque
successu inflatus, purpuram induit:
ac mox Italiam infesto petens exer-
citu, victus ab Aureolo, in medio
conatu extinctus est. Martianus Gal-
lieni auspiciis cum Barbaris pugnat
diu: actandem cum Gallieno mili-
taret, de occidendo imperatore suo
cum Heracliano altero duce consi-
lium inquit; inquitur. In pri-
mis notanda sunt illa verba quæ se-
quuntur, *consilium inierunt Martianus
& Heraclianus, ut alter eorum imperium
caperet.* & cum istis comparanda de
Macriano è libro sequenti: *Factus est
Macrianus cum Macriano & Quietō duo-
bus filiis, cunctis militibus volentibus im-
perator. Ac statim contra Gallienum ve-
nire cepit, nec unquam rebus in Oriente dere-
litus.* hæc duæ phrasæ non magis dici
de eodem homine possunt, quam
agnis & lupis potest convenire. Qua-
re Martianus hic scribendum, & item
aliis aliquot locis, quos indicamus.

SALMASIVS.

¹ Omnes inde Scythas Martianus va-
ria bellorum fortuna agitavit, quæ omnes
Scythas ad bellum excitarunt.] Non tan-

tum vitio contiminatus hic locus,
sed etiam mancus videtur: quem a-
scribam, ut in libro Palatino reperi
scriptum: *omnes inde Scythas Marcia-
nus varia bellorum fortuna, quæ omnes Scy-
thas ad bellum excitarunt.* paret igitur
illud agitavit, ab iis insertum esse, qui
sententiam explere tentabant: sed
major labes huic loco insedit, quam
ut sine meliorum codicum ope sana-
ri possit. ex Clodii vita facile colligi
potest quis fuerit hujus loci sensus.
nam ibi scribit Trebellius Gotthos à
Marciano variis præliis contusos, &
multis in partibus fugatos, cum fu-
gere vellent, & in patriam redire, à
Claudio non esse emissos. atque eos-
dem postea omnes Scytharum gentes
ad bellum Romanis inferendum ex-
citasse. Trebellius: *nam, ut superius
diximus, illi Gotthi qui evaserant eo tem-
pore quo illos Marcianus est persecutus,
quosque Clodius emitti non siverat, ne quid
fieret, quod effectum est, omnes gentes
suorum ad Romanas incitaverant prædas.*
quod vero ibi narrat Trebellius, sese
superius dixisse de Gotthis illis qui
evaserant, quique ne fugerent à Clo-
dio prohibiti, omnes Scythas adver-
sus Romanos excitaverunt. hoc loco
nempe in dixerat. sed ut nunc est,
vix dimidia sui parte integrum reli-
ctum esse apparet. atque etiam id sa-
tis probat, quod sequitur, & hæc qui-
dem Heracliani ducis erga remp. devotio
fuit. quæ verba quo referri possint,
non habes. multa igitur hoc loco de-
periisse constat.

GRVTERVS.

¹ Omnes inde Scythas Martianus va-
ria, &c.] Sic & Pal. nisi quod is sem-
per littera molliore, *Marcianus*, quo-
modo & Græci,

x Us

ferre non possent, consilium inierunt Martianus & Heraclianus, ut alter eorum imperium caperet: & Claudius quidem (ut suo dicemus loco) vir omnium optimus, electus est, qui consilio non adfuerat, essetque apud cunctos in reverentia, ut dignus videretur imperio, quemadmodum postea comprobatum est. Is enim est CLAUDIUS à quo ⁴ Constantinus vigilantissimus Cæsar originem ducit. ⁵ Fuit ejusdem socius in appetendo imperio ⁶ quidam Ceronius sive Cecropius, dux

CASAUBONUS.

¹ *Ut alter eorum imperium caperet.* Post ista deest aliquid: & Zosimus narrat aliter, qui Claudium facit consilii participem. Trebellius vero neque hic neque in libro de Claudio, quomodo ipsi delatum fuerit imperium satis explicat. Sed non dubitamus ejus historiam imperfectam & corruptam ad nos pervenisse.

⁴ *Constantinus vigilantissimus Cæsar.* Jam diximus esse legendum, Constantinus.

SALMASIUS.

² *Essetque apud cunctos in reverentia.* Optimus liber: ea quæ apud cunctos reverentia. periodum hanc totam sic debes scribere: & Claudius quidem, ut suo dicemus loco, vir omnium optimus, electus est qui consilio non adfuerat, eaque apud cunctos reverentia, ut dignus videretur imperio. planior tamen sententia foret, si scripsisset: & Claudius quidem, qui consilio non adfuerat, electus est, vir omnium optimus, eaque apud cunctos reverentia, ut dignus videretur imperio.

³ *Ut dignus videretur imperio.* Addunt vocem Pal. & vet. ed. ut juste dignus videretur imperio.

⁵ *Fuit ejusdem socius in appetendo imperio.* Omnino legendum: fuit ejusdem socius in appetendo imperio quidam Ceronius sive Cecropius. ejusdem, hoc est Marciano, & Heracliano & Clodio. nam Marcianus & Heraclianus consilio inter se inito, Claudium qui non aderat, elegerunt imperatorem,

quibus se socium dedit hic Cecropius qui & Gallienum interemit. sequitur enim, qui eos urbanissime & prudentissime adiuvit, id est, Marcianum, Heraclianum & Clodium. & sane vetus editio quoque, ejusdem agnoscit.

GRUTERUS.

² *Eaque apud cunctos reverentia, &c.* Exhibui quod erat in Pal. nam vulgati male, essetque apud cunctos in reverentia.

⁴ *Constantinus vigilantissimus Cæsar.* Pal. vigilantissimus, quæ forma forsitan non dedecet illud ævum. ceterum Constantinus legendum videri, liquet ex loco superius posito.

⁵ *Fuit ejusdem socius, &c.* Cum sequatur statim, qui eos & urbanissime, &c. videtur legendum: Fuit ejusdem socius, ut referatur magis ad Marcianum & Heraclianum. & vero existat in Pal. ejusdem, quod est idem cum ejusdem.

CASAUBONUS.

⁶ *Quidam Ceronius, sive Cecropius, dux Dalmatarum.* Scripti quidam, Ceionius. quasi ex illa esset nobilissima Ceioniorum stirpe, unde ortus Verus Cæsar apud Zosimum Cecrops Maurus nominatur inter illos qui Gallieno imperante res novas sunt moliti: at dux iste Dalmatarum is est, de quo in eadem cum hac narratione scribit Zosimus, Heraclianum ei mandasse patrandum Gallieni eadem: ἀνδρα, inquit, ἀγῶν ἐς τὴν τοιαύτην

dux Dalmatarum, qui eos & urbanissime & prudentissime adjuvit. Sed quum imperium capere vivo Gallieno non possent, hujusmodi eum insidiis appetendum esse duxerunt, ut labem improbissimam, malis fessa Republica, à gubernaculis humani generis dimoverent, ne diutius theatro & circo, addicta Republica per voluptatum deperiret illecebras. Insidiarum genus fuit tale. Gallienus ab Aureolo qui principatum invaserat, diffidebat, sperans quotidie gravem & intolerabilem tumultuarii imperatoris adventum.

³ Hoc scientes Martianus & Cecropius, subito Gallieno jusserant nuntiari Aureolum jam venire. ⁴ Ille igitur militibus congregatis, quasi certum processit ad prælium, atque ita missis percussoribus interemptus est. Et quidem Cecropii Dalmatarum ducis gladio Gallienus dicitur esse percussus, ut quidam ferunt, ⁶ circa Mediolanum: ubi continuo & frater ejus VALERIANUS est interemptus, quem multi Augustum, multi Cæsarem, multi neutrum fuisse dicunt: quod verisimile non est. Siquidem capto jam Valeriano, scriptum invenimus in fastis, VALERIANO IMPERA-

TORE

πρωτῆ ἀποχρηστῶν ὄσιν τῶν Δαλματῶν ἡγετῶν ἰσχυρῶν ἰλῆς, ἐσχιδεῖται τῶν τῶν πρὸς αὐτὸν. de Cecropio Zosimum hic loqui magis declarabunt sequentia verba, si cum Pollionis narratione illa conferas.

SALMASIVS.

¹ Urbanissime & prudentissime adjuvit.] Notabis tibi novam urbanitatis hoc loco notionem. nam urbane adjuvare heic dicitur pro comiter & benigne. quod nos idiomate nostro diceremus, *courtoisement*. sed & infra notabimus *urbanitatem* sic sumi ab istis auctoribus, ut nos vulgo, *courtoisie*.

³ Hoc scientes Martianus & Cecropius.] Marcianus semper scriptum in Palatino. Zosimo Μαρκιανὸς dicitur.

⁴ Ille igitur militibus congregatis,]

Tom. II.

Quædam editiones *coactis*. sed optimus Pal. *cogitatis*. *cogitatis* autem est *coactis*. nam *cogo*, *cogito*: ut *coquo*, *coquito*. videtur ergo ab iis qui *cogitare* hac significatione reperiri non putabant, mutatum esse, & *coactis* vel *congregatis* repositum pro *cogitatis*. hoc sensu plane positum est in hoc versiculo sententiarum Senecæ & P. Syri: *Unus dies pœnam affert, multi cogitant.*

⁶ Circa Mediolanum.] *Mediolanum*, Mss.

CASAVBONVS.

² Addicta Rep. per voluptatum periret illecebras.] *Scrib. Respubl.*

GRVTERVS.

² Addicta Republica.] Sic & Pal. sed requirit sententia, *Respublica*.

⁵ Militibus congregatis.] Pal. *cogitatis*, an fuit? *coactis*, aut *coadunatis*.

P

1 Quis

TORE COS. ¹ Quis igitur alius potuit esse Valerianus nisi Gallieni frater? ² Constat de genere, non satis ta-

men

CASAUBONUS.

¹ *Quis igitur alius potuit esse Valerianus, nisi Gallieni frater.*] Falleris: nam præter Valerianum fratrem Gallieni, fuit & alter ejusdem Gallieni filius, P. LICINIUS SALONINUS VALERIANUS: quod ex Victore & ex lapidibus & nummis probarunt viri docti. Sed respondeat fortasse Pollio, consulatus hujus anno juniorem fuisse Gallieni filium, quam ut de eo possint hæc accipi.

² *Constat de genere, non satis tamen constat de dignitate, vel, ut ceperunt alii loqui, de majestate.*] Videtur Pollio his verbis significare, vocem *majestas*, ante sua tempora de principibus non solitam usurpari, sed *dignitas* solum. sene videtur: & ita hunc locum sciimus acceptum viris eruditis. re autem vera hoc non dicit Pollio: neque si diceret, fides ei esset habenda. sed neque vim neque usum hujus distinctionis omnes capiunt. Est vero MAJESTAS, unum ex iis vocabulis Latinis, quibus nullum est in tota lingua Græca par, & ex æquo respondens. Auctor Glossarum vertit μεγαλοτης. ea vero magnificentia vel magnitudo est, non majestas, quam diserte Plinius in Panegyrico separat à magnitudine. & merito. à magno fit magnitudo: majestas ab eo dicitur quod est majus. majestas itaque, si verbi proprietatem spectamus, numinis est solius: quod omnibus iis quæ magna dici possunt, est majus. usurpatio est, cum principibus majestas tribuitur. an hoc Plinius sentiebat, cum de sapientissimo & moderatissimo principe Trajano scriberet? *Locupletabantur fiscum & ararium non tam Vocomia & Julie leges, quam Majestatis singulari & unico crimine eorum, qui crimine vacant: hujus tu metum penitus sustulisti, contentus MAGNITUDE: qua nulli magis caruerunt, quam qui sibi MAJESTATEM vindicabant.* sed verius est, eo po-

tius Plinium spectasse, quod legem majestatis non omnes imperatores voluerunt exerceri: per Augustum, Vespasianum, Titum, & bonos alios principes siluit: vixit per Tiberium, & ceteros arrogantes, superbos ac sævos imperatores. hos ait Plinius majestatem sibi vindicasse, id est, legem de majestate exercuisse: illos minime. sed non negat Plinius, qui de principibus etiam bonis loqueretur, majestatis nomen usurpasse. Pridem Latinus sermo à diis ad homines hoc nomen transfulerat. Duplici vero ex causa hominibus tributa majestas à veteribus Latinis: singulis, propter virtutis cujusdam raræ opinionem; corpori Reip. propter imperium. De majestate singulorum, etiam privatorum, habes caput apud Valerium Maximum libro secundo, decimum. ita ille appellat, & cum eo M. Tullius, atque alii Latini scriptores, honorem eximium cum veneratione junctum, qui ex admiratione virtutis, aut propter gloriam rerum gestarum, alicui deferretur. Sic exponendum, quod libro sequente de Pisone ait Trebellius: *Senatusconsultum de Pisone factum, ad noscendam ejus majestatem libenter infirmi.* Etiam reverentia illa quæ certis personis lege naturali præstatur, majestas appellatur interdum: nam apud Plinium libro nono leges, *majestas pueritiae*: apud Livium libro xxxiv. *majestas matronarum.* hæc Græcis *αἰδώς* dicitur proprie: illam *δδζαυ* dicunt, quia *ισοδυναμῶς* vocem non habent. verus quoque Novi sæderis interpres *δδζαυ* majestatem sæpe vertit. Diversa ex causa & notione alia tribuitur majestas corpori Reip. quandiu enim libera fuit Resp. tandiu & summum imperium & majestas penes populum Ro. resedit. quare apud M. Tullium, T. Livium, & similes scriptores, illa passim occurrunt:

tunt: MAJESTAS POP. Ro. neque male Polybius, qui in formula fœderis MAJESTATEM POP. Ro. Græce dixit, ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ. nihil enim aliud majestas fuit populi Romani, quam id quod expressit Polybius. Atque hæc publica, ut sic dicam, majestas, ceu comes imperii individua, simul cum potentia in imperatores à populo fuit translata. Quanquam puto equidem Augustum qui vim imperii sibi vindicavit verborum honorem populo concessit, abstinuisse hoc verbo, cum de se, aut de sua domo loqueretur. at non abstinuerunt qui de illo aut aliis imperatoribus etiam bonis scripserunt. Suet. cap. xxv. cur Augustus milites non appellaret commilitones, hanc rationem affert: *ambiciosus id existimans, quam aut ratio militaris, aut sua domusque ejus majestas postulare. & in Claudio scribit idem: decretis sibi à senatu ornamentis triumphalibus, leviozem majestati principali titulum arbitratus est.* libro autem quarto, cap. xxii. inter Caligulæ flagitia ponit nobilis ille scriptor, non quod majestatem sibi vindicaret, ut loquitur Plinius; sed quod *majestatem divinam asserere sibi cepisset.* clare innuens, humanam quandam principibus majestatem cum imperio inesse. atque hæc etsi imperii semper est comes, tempore tamen augetur, & fit subinde major. ita capiendum quod de Vespasiano scribit Tranquillus capite vii. *Auctoritas quasi majestas quedam, ut scilicet inopinato & adhuc novo principi, adhuc deerat: hæc quoque accessit.* sed tempore illi præsertim opus, quam virtus etiam privatis conciliat: ideo Valerius Maximus cum illam rudi Minerva describeret, LONGVM & beatum honorem esse dixit. Hæc ita olim: temporibus vero Trebellii cepit hominum adulatio omnem dignitatem appellare majestatem. ita blandi homines & parasiti proceribus Romanis adulabantur: quorum fastum &

arrogantiam describit non uno loco Ammianus Marcellinus. hunc igitur abusum hujus vocis obiter perstringit hic Pollio. nam qui aliter verba hæc illius interpretantur, ita quam fallantur, liquido constat ex superioribus. Porro isti qui dignitates omnes majestates vocabant, imperatores suos non aliis quam divinis verbis compellabant, aut de iis loquebantur. Tum primum cepit dici *numen Augusti*, non majestas: *oracula principis*, non rescripta aut edicta, & similia multa: quæ semel usu recepta, ne tum quidem sunt desita, cum religionem Christianam imperatores sunt amplexi: ut sciunt, quorum Constitutionibus legendis operæ aliquid posuerunt.

SALMASIUS.

3 *Non satis tamen constat de dignitate, vel ut alii loqui cœperunt de majestate.* Mentem Trebellii neutiquam videntur doctissimi viri, nec hujus loci sententiam sunt assequuti. quod enim quidam videntur existimasse majestatem de principibus ante Trebellii tempora non esse usurpatam, tot veterum scriptorum locis ac testimoniis contrarium asserentium revinci possunt, ut nefas de eo vel tantillum dubitare. quod autem vir præstantissimus & de his auctoribus optime meritis, ita Trebellii verba censet accipienda, ut intelligamus eum dicere velle, temporibus illis majestatis nomen de omni dignitate solitum usurpari, atque ita blandos homines, & parasitos proceribus Romanis adulari consuetos esse, non magis probare possum, quam id quod maxime improbare debeo. nam quis auctorem hoc dixit, scripsitve, aut quis usurpavit majestatem, pro dignitate, non dico prætoriam, aut præfectoria, sed vel consulari, quæ omnium dignitatum apex etiam sub imperatoribus censebatur? nec illud verum est, dignitates omnes tunc majestates vocari cœpisse, cum principes divinitatis titulis assumptis, & non

aliis quam divinis verbis compellari soliti, numen quidem, ut rem sibi propriam vindicarunt, minoribus vero magistratibus majestatem reliquerunt. quando enim hoc factum est, aut quis factum esse meminit, ut majestas, non de principe aliquando dicta sit, sed de magistratibus tantum minoribus, atque ita sub principum ævo? *numen Augusti*, inquit, *Trebellii ætate dici cepit, non majestas*. immo & majestas & numen Augusti semper obtinuit, ut diceretur etiam Trebellii tempore. & hæc duo semper junctim posita legere est de imperatore, *numini majestatique ejus*. hinc illæ adeo frequentes in veteribus monumentis subscriptiones his notis signatæ: *N. M. Q. E. D.* hoc est: *numini majestatique ejus devotus*. libera stante republica, non solum populi Romani majestas dicebatur, sed etiam consulis & prætorum, & aliorum majorum magistratum. at sub imperatoribus, nusquam nisi de imperatore ipso nomen illud majestatis in usu fuit. nunquam igitur de alio magistratu, aut dignitate quam de principatu majestas dicta est, nec aliæ dignitates majestates appellatæ imperatorum ævo. quærendum ergo est quid sibi velit Trebellius scribens, sua ætate quosdam cepisse majestatem vocare pro dignitate. hoc ille, ut puto voluit: antioribus quidem temporibus, *majestas Augusti*, & *majestas divina domus* semper usurpata est, sed eo sensu, ut pondus & gravitas, & magnitudo quædam coli veneratque digna in principe, illa voce designaretur, & honos quidam eximius, cum veneratione junctus, qui jure meritoque illi potestati deberetur, quæ supra potestates omnes esset. nam ut *majestas populi* olim dicebatur, propter imperii magnitudinem ac dignitatem, quo tempore populus scilicet imperii summam obtinebat: sic postquam imperium à populo ad unum translatum est, majestas quoque quæ tanto imperio dicebatur, simul ad unum illum

translata. atque hinc *majestas Augusti* dicta, quæ olim populi Romani majestas fuit. ætate vero Trebellii Pollionis majestas proprie vocari coepit est ipsa imperii dignitas, vel imperium ipsum, hoc est βασιλεία, quam qui habet is imperator & Augustus dicitur, ut dignitas consularis consulem facit, & prætoriam prætorem. sic majestas, hoc est imperii dignitas, imperatorem, & Augustum. nam dignitas de aliis magistratibus, & honoribus, majestas de solo imperio dicebatur. sed duæ tunc erant majestates; Cæsarea & Augusta. ideo Trebellius hoc loco, cum diceret dubitatum esse à multis de Valeriano juniore utrum Augustus an Cæsar tantum fuerit, non satis de majestate ejus inter omnes constituisse scribit, quod alii eum Augustum, hoc est Augusti majestate præditum fuisse, alii Cæsariana tantum, quidam neutra affirmarent. quo sensu majestas Augusti, & majestas Cæsaris, pro dignitate Augusta, & Cæsarea sumitur. & hoc plane sensu majestatis appellationem posuit idem Trebellius paulo ante, his verbis: *Odenatus Rex Palmyrenorum obtinuit totius Orientis imperium, idcirco præcipue quod se fortibus factis dignum tantæ majestatis insulas declaravit. ubi insulas majestatis, dignitatem imperatoriam appellavit, ut præfecturæ insulas, & consulatus & præturæ, & aliarum dignitatum honorumque, ac præpositurarum dicebant. Majestas igitur Trebellii tempore dicebatur, dignitas imperatoria, vel imperii insulæ, ut ita dicam. & sic in Pisone quoque majestatem usurpavit: *Senatusconsultum de Pisone factum, ad noscendam ejus majestatem, libenter inserui*. imperium enim sumpserat ille Piso, eique post mortem non tanquam tyranno, sed tanquam legitimo imperatori & Augusto honores divini senatusconsulto decreti. βασιλείαν Græci vocant, hanc regiam dignitatem, vel ut Trebellius vocat majestatem. *regalitem* vulgo appellamus, *imperium* recentioris*

men constat de dignitate, vel, ut cœperunt alii loqui, de majestate. Occiso igitur Gallieno seditio ingens militum fuit, quum spe prædæ ac publicæ vastationis imperatorem sibi utilem, necessarium, fortem, efficacem, ad invidiam faciendam, dicerent raptum. Quare consilium principum fuit, ut milites, ejus, quo solent placari

tioris ævi scriptores dixerunt. hinc apud Luitprandum de rebus per Europam gestis, *imperium vestrum*, pro eo quod nunc dicimus, *majestas vestra*, cum ad regem loquimur. Hæc pluribus explicare coacti sumus, ut Trebellii mentem exponeremus, à qua nimis longe aberrarunt haftenus eruditi homines, qui hunc locum tractarunt. majestas imperatoribus solis cum diis communis facta est. hinc numen & majestas Augusti. Græci μεγαλειότησα exponunt. *κρηβοσιωσιν* etiam aliquando interpretantur. Glossæ: *majestatis crimen, κρηβοσιωσως ἐκλήμα*. alia Glossæ, *κρηβοσιωσις*, devotio, dicatio, *majestas*. sed tantum inter majestatem & *κρηβοσιωσιν* interesse puto, quantum inter principem, & privatum. principis enim est majestas, privati devotio vel *κρηβοσιωσις*. nam devotionem omnes privati debent principis majestati. hinc illa subscriptiones in veteribus faxis, *numini majestatiq; ejus devotus*. hanc debitam devotionem qui non præstarent, in tantam majestatem peccare existimabantur, iique indevoti, & læsæ majestatis rei dicebantur. quales sunt, qui in vitam principis conspirant, qui rebellant adversus principem, tyranni, perduelliones, rebelliones, antartæ, & ejusmodi, quos ut diximus indevotos, Græce ἀκρηβοσιώτους appellabant. Optima Glossæ: *duelliones, ἀνεκτίρη*, ἀκρηβοσιώσις, τυραννίς, & τυραννίδες. contaminatissime hodie locus ille scribitur in editionibus illius præstantissimi Glossarii. ἀκρηβοσιώτοι igitur sunt indevoti, qui devotionem cultum-

que regis majestati non exhibent: atque hinc *κρηβοσιωσως ἐκλήμα*, crimen majestatis dictum. ergo devotio privatorum erat, ut *majestas* principis. devotio, *κρηβοσιωσις*, in Glossis, quam & dicationem quoque dixerunt. eadem Glossæ: *dicatio, ἀφοσιωσις, κρηβοσιωσις*. eadem: *ad dicationem, ἀφοσιωσις κρηβοσιωσιν*. sed illis omnibus locis posset fortasse aliquis contendere, *dicationem*, non eo quo postuimus significatu accipiendam. aliis & magis ad hanc rem idoneis agentibus testibus. in lege quadam Constantini Cod. Theod. edictum autem continens indulgentiam nostram, ad devotionem tuam misimus, ut tua dicatio & alii cuncti recognoscant, quid præstitimus memoratis. ibi quis non videt dicationem & devotionem idem significare? sed & passim in Cod. Theod. dicationis in illo significatu mentio invenitur: & in veteribus faxis, numini majestatiq; principis dicatus & devotus pro eodem saepe aliquis dicitur. *dicatio* & *devotio* idem: cujus contrarium *indevotio*. quæ vox in Codice mihi lecta est, deo eo qui male devotus est, & minime fidelis principi. de qua alibi.

GRUTERUS.

[Ut milites ejus quo solent.] Sic & Pal.

CASAUBONUS.

[Ut milites ejus quo solent placari genere sedarentur.] Malim, eo quo s. neque enim Gallieni jam milites erant, morte extincti. Largitio autem, unica erat placandi militis certissima ratio. Herodianus libro sexto: τῆς πραχάτης ἀνεκτίρη. ἢ ἐφ' οἷς, ἐλάλυ-

placari genere, sedarentur. Promissis itaque per Martianum aureis vicenis, & acceptis, (nam præsto erat thesaurorum copia) Gallienum tyrannum militari iudicio in fastos publicos retulerunt. Sic militibus sedatis, Claudius, vir sanctus ac jure venerabilis, & bonis omnibus charus, amicus patriæ, amicus legibus, acceptus senatui, populo bene cognitus, accepit imperium. Hæc vita Gallieni fuit breviter à me litteris intimata, qui natus abdomini & voluptatibus, ¹ dies ac noctes ² vino & stupris perdidit orbem terrarum. ³ Triginta prope tyrannos passus est, Romanum dehonestantes

ἐηλύπηθη, παρεμβεῖν μυραλοδωρία χρημάτων. τὸ γὰρ μόνον εἰς δυνάμει ἀνάκτησιν στρατιωτῶν ἐνόμιζε φάρμακον.

¹ Dies ac noctes vino & stupris perdidit orbem terrarum.] Vox una desideratur, ut sit plena sententia, quæ nunc hiat. Scribendum: dies ac noctes vino & stupris impendens, perd. o. t. hæc nostra sententia est, & conjectura. membranæ tamen longe aliter: in quibus locus ita conceptus d. ac n. v. & st. perdidit. Orbem terrarum xxx. prope tyrannos vastari fecit: ita ut & mulieres eo melius imperarent.

GRUTERUS.

² Vino & stupris perdidit; orbem terrarum triginta prope tyrannos vastari fecit: ita ut mulieres illo melius imperarent.] Sic per omnia Pal. nisi quod habeat initio, viginti prope tyrannos vasti fecit. quod vasti fecit unica dictione seculo illi forte non insolens. vulgabatur prius: & stupris perdidit orbem terrarum. Triginta prope tyrannos passus est, Romanum dehonestantes imperium: ita ut etiam mulieres eo melius; quam lectionem & alii mss. rejiciunt.

SALMASIUS.

¹ Dies ac noctes vino & stupris perdidit.] Id est, consumpsit, contrivit. Aurelius Victor Scotthi: inter hæc ipse popinas ganeasque obiens, lenonum ac vi-

nariorum amicitiiis habebat. ubi peperam, pro vinariorum, mimorum vellet legi optimus Schotthus. vinariorum & lenones conjunxit Victor, ut heic vinum & supra Trebellius.

³ Triginta prope Tyrannos passus est.] Claris & expressis literis scriptum in Codice Palatino: viginti prope Tyrannos. qui numerus an possit consistere, nescio. liquet vero non posse, nisi ex Tyrannis, qui infra volumine uno inclusi sunt à Trebellio, pater cum filio pro uno semper numeretur. si enim Postumum seniore, & juniorem, Victorinum seniore & juniorem, Macrianos patrem & filios, Odenatum cum filiis & consobrino & uxore Zenobia, Tetricum quoque patrem & Tetricum filium pro uno computabimus, tunc viginti tantum Tyrannos inveniemus uno minus. paulo tamen infra hunc numerum servat, & bis aut ter triginta Tyrannos nominat. dixit autem hoc loco, prope triginta Tyrannos, quod numerus integer & rotundus non fuit: in illo enim numero non est Valens superior qui superiorum Gallieno principum imperium sumpsit. de Ballista quoque multi scriptores dubitarunt an imperator factus sit.

Ib. Triginta prope Tyrannos passus est, Romanum dehonestantes imperium.] Longe aliam lectionem habent membranæ, legunt enim: triginta prope Tyrannos

stantes imperium, ita ut etiam mulieres eo melius imperarent. Ac ne ejus prætereatur miseranda solertia, veris tempore cubicula de rosis fecit. De pomis castella composuit. Uvas triennio servavit. Hyeme summa melones exhibuit. Mustum quemadmodum toto anno haberetur docuit. Ficos virides, & poma ex arboribus recentia semper alienis mensibus præbuit. Mantilibus aureis semper stravit. Gemmata

nos vastarificit, Romanum dehonestantes imperium. qua scriptura ductus, non lectionem tantum, sed etiam distinctionem mutandam censo hoc modo: hac vita Gallieni fuit breviter à me litteris intimata, qui natus abdomini ac voluptatibus, dies ac noctes vino & stupris perdidit, orbem terrarum per triginta prope Tyrannos vastari fecit, Romanum dehonestantes imperium.

CASAUBONUS.

I Hieme summa melones exhibuit. De melonibus ante dictum. Theophrastus inter stupidi hominis notas, ponit hanc: καὶ χυμῶν ὄντι μάλιστα τῷ παιδί, ὅτι σικύας σὺν ἡρώεσσι. insaniam hoc, non fatuitatem appellat Marcus Antoninus libro xi. Σύχον χυμῶν ζῆτιν μαινομένη. sed quod rerum natura negabat, industria hominum pervicit, ut media hieme fructus æstivi haberentur recentes. Lege Athenaeum libro nono.

SALMASIUS.

2 Mantilibus aureis semper stravit. Mantilibus aureis. ita veteres, atque ita scribendem. Isidorus: mantelia nunc pro operiendis mensis sunt, quæ olim, ut nomen indicat, tergendis manibus fuerunt. verum ille dicit. nam mantelia olim apud veteres tergendis manibus habita, mappæ tergendis mensis. apud istos auctores contra mantelibus mensa semper sternitur, mappæ tergendis manibus dantur. hinc hoc loco mantelibus aureis sternere, & in vita Heliogabali pura mantelia mittere eodem sensu, ut alibi ostendam. hanc

mantelam dicebant veteres, quod rationabilius erat. nam mantela est manualis tela, qua manus tergentur: ut manclava, manualis clava quæ manu gestatur. sic mansuetum dicebant pro mansueteto, quod Græci χροηθές. mansupræ, τὸ χροηθῆν, manuistuprum inferre, quod corrupte postea mansurbare dixerunt. mantela igitur proprie χρομακλήρον. Pollux: λάπα ἢ ἐμάλειν τὰ καλλῆς ἐχόντα χρομακλήρον, ὡς δὲ τὸ δασύτητος. ὡς ἐδὲν κωλύει τὰς ὀνομοζοιμένας μαντιλας εἶναι καλλῆν. ita enim apud Pollucem legendum ex scripto codice. veteres Glossæ: χρομακλήρον, mantela. at pro mantela, etiam hoc mantelum, & hoc mantele, mantelis protulerunt. eodem plane modo quo hæc gausapa, hoc gausapum, & hoc gausape enuntiarunt, cum hanc gausapam solum dici debere ratio evinceret. nam Græcum erat ὁ γαυσαπίτης, Latinum hæc gausapa: ut ὁ χάρτης, hæc charta: ὁ χοχλίας, hæc cochlea. ὁ ἕρμεις, hæc herma. de mantela non possum prætermittere elegans ænigma, quod habetur inter epigrammata nostra ἀνεκδότου, ad hunc modum:

Ξαυθὴ μὲν περὶ ἐγὼν ἡμῶν πᾶρ, ἀλλὰ χοπίσει

Γίνομαι δὲ γυνῆς λούχοτερη χόνο.

Χαίρω ἢ γλυκερῶ τε καὶ ἐχθυρόεντι λοετρῶ

Πρώτη δαιτυμόνων εἰς χορὴν ἐρχομένη.

mata vasa fecit, eademque aurea. Crinibus suis auri scobem aspersit, radiatus sæpe processit. cum chlamyde purpurea gemmatisque fibulis & aureis Romæ visus est, ubi semper togati principes videbantur: purpuream tunicam aureatamque virilem eandemque manicatam habuit. Gemmato baltheo usus est, caligas

3 Gemmata vasa fecit. Id est faciendâ curavit. sic Capitolinus in vita Maximinorum: usus est clypeo gemmato inaurato & hasta inaurata. fecit & spathas argenteas, fecit etiam aureas. & paulo post: fecit & galeas gemmatas, fecit & bucculas. id est, faciendas curavit.

CASAVBONVS.

1 Radiatus sæpe processit. Cum corona radiata, quæ numinum propria.

3 Caligas gemmatas annexit. Στρατιωτικὴ ἀσπίς ἀργυρῆ λίθων ἰσθμίου, sive ἰσθμίου. de caligis satis ad Suetonium. sed novum genus caligarum istud fuit: nam olim caligæ militum infimi gradus erant: istæ inter insignia imperatoria habita. Luithprandus Historiarum libro III. cap. IX. decretum ut quia tantæ erat dignitatis & Ἰουλιανῶν filiam suam Helenam imperator ei copularat, rubricatarum pellium caligis, ut isthic imperatorum moris est, uteretur.

GRVTERVS.

3 Caligas gemmatas annexit. Pal. caligias gemmeas adnexuit.

SALMASIVS.

2 Auratamque virilem. Erant tunicae muliebres, erant & viriles. muliebres tunicae, quæ & cyclades dicebantur, paragaudas aureas hoc est χρυσῆς κροσσῶδες habebant, quibus viriles tunicas ornari minime moris fuit. at Gallienus etiam tunica virili aurata usus est. auratæ autem tunicae ab illis paragaudis vel loris auro intertextis quibus in circuitu ad extre-

mam oram adfutis ornabantur, dictæ sunt. huiusmodi viriles paragaudias quæ heic in Gallieno reprehenduntur, posteriores principes, eos dico qui post Diocletianum vixere, passim usurpaverunt, earum usu privati interdicto. vide tit. Cod. de vestibus holoveris. Diocletianus etiam ipse serica aurataque veste usus est. sed de his infra.

3 Caligas gemmatas annexit. Palatinus: gemmeas caligias annexit. caligæ, caligea vel caligia: ut blatta, blattea: tina, tinia: baxa, baxea: pala, palea, ἢ δακτυλῆς σφραγῆς. & similia sexcenta. caligas heic à campagis separatur. & sane caliga proprie, militis calceamentum: campagus calceus patricius, quò & imperatores utebantur. nam solo colore distabant, imperatoris & senatorum calcei. Capitolinus in Maximinis, caligam Maximini appellat regium ejus calceum, & nullum discrimen statuere videtur inter caligam & campacum. Tertullianus in carmine quod in senatorem Iliacum composuit:

— calizaque remota

Gallica sit pedibus molli redimita papyra. ubi satis manifestum est caligam senatoribus ab eo tribui, ut gallicam Iliacis. Græci recentiores κελίτζον vocaverunt calceum, nomine à caliga detorto. ut enim qui Latinis calix, ipsis κελίτζα dicta est, sic qui vetustioribus Græcis κελίτζ, recentiores κελίτζον, & κελίτζον dixerunt. κελίτζ κελίτζον. Græcis est calliga: ut δελφικὴ δελφικῶν, delphica. Mostestinus de excus. tut. & μένον. ἢ οἱ τοὺς ἀπὸ κελίτζον σπαταίας, κὴ πῆς λευκαίας

λοιπὰς περιπιλάροι ἐρατοῦσι-
 ῥοι. καλλιξ ex Latino caliga fece-
 runt Græci, postea Latini ex illo Gra-
 co καλλιξ vel καλιξ, καλιγ, cali-
 gem etiam dixerunt pro caliga. Isido-
 rus: claviati quasi claviati, eo quod minu-
 tis clavis sola caligis vinciantur. idem in
 Glossis: caliges, gallica militum.
 καλιτζυ sunt caligæ. Codinus: τὸ
 πεμπύριον αὐτῆ τὸ ἔπιπαλαίων ζη-
 πύται, πάλω αὐ καλιτζυ ἡρεανέου:
 at casus hodie vocamus, tibialia, qua
 appellatione femoralia quoque sive
 braccas nuncupamus, sed ad distin-
 ctionem earum quibus crura ve-
 stiuntur. has superiores calsas dicere
 consuevimus. interiora etiam femi-
 nalia calsones appellamus. sic veteres
 calciamenta etiam dixerunt de fasciis
 femoralibus & cruralibus. Justinus:
 igitur brachia & crura calciamenti, caput
 tiarategit. vide quæ supra notavimus
 ad Alexandri vitam. calsa nostræ re-
 spondent plane femoralibus & tibia-
 libus fasciis quibus veteres crura, &
 femora velabant. caligæ etsi tibiariam
 calcearentur, nunquam tamen pro
 braccis, aut femorum tegmine apud
 veteres sunt acceptæ, ut viri quidam
 docti falso sibi persuaserunt. caligam
 Capitolinus in vita Maximini cum
 campago confundit. Trebellius heic
 campagam à caliga distinguit. camp-
 agum vel campagum proprie vocabant
 senatorium vel patricium calceum,
 caligam vero militarem. atqui Ter-
 tullianus caligam de senatorio cal-
 ceamento dixit, καλοχρηστικῶς. nisi
 quis dixerit caligis etiam usos sena-
 tores, quod non putamus, sed cali-
 gam ille usurpative pro campago po-
 suit, vel calceo senatorio. sic Luit-
 prandus calceos imperatorios, caligas
 vocavit: decretum ut quia tantæ erat
 dignitatis, & Λοκώλεον filiam suam
 Helenam imperatori ei copulavit, rubrica-
 tarum pullum caligis, ut illic imperatorum
 mos est, uteretur. caligam recentiores
 non de calceamento tantum milita-
 ri dixerunt, sed de omni calceorum
 genere hanc vocem usurparunt. Cas-
 sianus lib. 1. cap. x. sandalia mona-

chorum Ægyptiorum caligas appel-
 lat: cum infirmitas corporis, vel matu-
 rinitis hyemis rigor seu meridiani aestus fer-
 vor exegerit, tantum caligis munimunt pedes.
 D. Hieronymus σανδάλια, caligas ver-
 tit. vetus interpres Juvenalis Græco-
 rum crepidas, Gravas caligulas vocat.
 ita enim interpretatur, quæ Juvena-
 lis trechedipna dixit. nimirum treche-
 dipna volebat esse apud Juvenalem
 quæ Græcis τερχιδες appellantur.
 τερχιδες exponit Hesychius, σανδέ-
 λια δὲ τὸ αἰγίαι δέρματ. aucto-
 ri veteris Glossarii τερχιδες sunt gal-
 licule. idem galliculas σανδέλια reddit
 alio loco, sic plane gallicæ & caligæ
 confunderentur. aperte tamen di-
 stinguit Tertullianus, & caligam se-
 natoribus, gallicam hoc est σανδέλιον
 Isiacis attribuit. & sane constat gal-
 licam de eo genere calceorum fuisse,
 quod infimas tantum plantarum cal-
 ces tegetet, quales erant crepidæ &
 soleæ. at caligæ non tales. non dubi-
 to multis auctorum locis caligas, &
 caligulas, pro gallicis & galliculis ir-
 replisse. Græci quoque, dum καλιγῶν
 & καλιγῶν scribunt, dubium facere
 possent utrum caligam an gallicam
 exprimere voluerint. iidem Καλι-
 γῶν solent plerumque scribere qui
 Latinis Caligula. sed certum est sive
 καλιγῶν illi scribunt, sive καλιγῶν,
 de caliga esse accipiendum non de
 gallica. perperam de gallica accipiunt
 illum Suidæ locum: ἀλλικὴ χλα-
 μύδα καὶ ὀπίσθας, οἱ ἰδιώται γαλι-
 λικῆ τῶν τῶν φασί. nam quid galli-
 chlamyde? ἀλλικὴ ἀλλικῶν Græcis
 est genus chlamydis fibulatoriæ. Cal-
 limachus:

Ἀλλικὴ χρευσίησιν ἐρεγγυίλιν ἐὼ
 ἐτήσι.

Hesychius: ἀλλικὴ χλαμύδα ἐμα-
 πόρημα, οἱ δὲ πορπίδα χλαμύδας
 μακροχίμα. ita legendum apud
 Hesychium. μακροχίμα alibi χρε-
 δῶτον interpretatur. hinc macrocheia
 tunica Severi in vita Alexandri. ab il-
 la voce ἀλλικῆ, alicam & aliculam Lati-

gas gemmatas annexuit, quum campagos reticulos appella-

ni genus vestis vel togæ deflexerunt. de qua nos alibi. nihil igitur illa Suidæ ἀλιξ ad gallicam, chlamys ad crepidam. sed ne ut sutor ille quondam ultra crepidam, & extra plantam evagemur, sciendum est Latinos infimæ vetustatis caligam de omni calceamento dixisse ut Græcos σινδαλίον. qua de re nos alibi Deo juvante. caliga autem ex Græco. nam χαλιχη est pellis. unde calga. sed more suo caligam dixerunt veteres. ut Ἀλκυμωνα Alcumena. Τέκμησσα Tecumessa. λύχινος lycinus. sic χαλιχη, caliga. nam χ in γ mutant. ut χαλβάνη, galbanum: δοχη dogæ: σίχινος, stigium: χηνη, gamma. unde zamare & subzannare, detidere. sic solea à Græco ὕλιας, quod pellem significat. ὀ ὕλιας, hæc solea. ut ὀ κοχλίας, hæc cochlea. Hesychius: ὕλιας τὰ ἄσπρὰ τοῖς χαλιτύμασι δερμάτω. ὕλιας τὰς κορπητίνης τόμας. ὕλιας, solea: ut ὕραξ, forex: ὀλιχός, sulcus, & similia. sed hæc alibi.

Ibid. Caligas gemmatas annexuit.] Gemmeas malo legere cum Palatino, quæ ita contextæ contectæque gemmis essent, ut totæ gemmæ viderentur.

CASAVBONVS.

I Cum campagos reticulos appellaret.] Obtinuerat jam tum, ut campagis, quod genus est calceamenti barbarici, uterentur imperatores, ut supra dictum in Maximinis. at Gallienus spreto campagis, caligas, id est militares calceos annexuit, sed gemmatos. Reticulos autem campagos appellavit Gallienus, quia intercisi erant, ut æstivi calcei hodieque, sunt multiformes: sic nobiliorum apud Græcos calcei erant πολυραδείς: ex eaque re dicebantur ραδί & λεπτοραδίε. nihil autem reticulato operi similis calceis istis intercisis. Poterat & alia afferri ratio hujus appellationis: quod

pars campagi superior, quam Aristoteles χαλκίον & ὑποδήμαλον nominat, e loris decussatim implicitis esset contexta. & hæc fortasse ratio est, cur de calceo imperatoris loquens Georgius Pisides, voca ἐλάωφον sit usus. sic enim Heraclium alloquitur apud Cedrenum, sive suis, sive alienis versibus: Ω βασιλῶν,

Μελαμβάφες πέδιλον εἰλίξας πόδα, Βάψαις ἐρυθρὸν Περσικῶν ἐξ αἰμάτων.

sed de istis fuse alibi. Campagum Græci καμπάκιον dicunt. Vox est μίχοβαρβαρ: nam à Græco καμπη Latinitas fugiens fecit campā pro crure, quod vulgo hodie Galli retinemus. extat autem sæpius in Veterinario Vegetii. Inde est campagus, quod crure tenus vinciretur, ut illastrissimi Scaligeri sententia est: quam veram censemus.

SALMASIVS.

I Cum campagos reticulos diceret.] De campagis vel campacis, ut potius sunt dicendi, quædam carptim supra attigimus ad Maximianorum vitam, & longe plura superiore anno notabamus ad inscriptionem Regilla. quod genus autem calceamenti fuerit, campacus, & unde sic appellatum sit, paulo subtilius heic quærendam videtur. genus calcei barbarici fuisse noravit ad hunc locum vir magnus: cui non possum assentiri. nam appellatio ipsa campaci minime barbara, sed ex Græco plane deducta, ut inferius ostendemus. sic igitur appellatos esse reperio recentiorum scriptorum ævo calceos patriciorum & senatorum, quibus etiam imperatores utebantur, solo colore discretis à senatoriis. nam imperatorii campagi rubri erant vel phænicei, senatorum vero nigri vel etiam candidi. campagum regium dixit Capitolinus in Maxi-

Maximino : nam quum esset Maximinus pedum ut diximus octo, & prope senis, calceamentum ejus, id est campagum regium quidam in luco qui est inter Aquileiam & Arciam posuerunt. καμπάγια sive καμπάγια, hoc est compagos patriciorum calceos, vocatos esse vult Johannes Antiochenus ὑπὸ δρχαίολογίας, quod Romanum cappa adfuturum haberent. Romanum illud cappa est C, quod Lunæ figuram refert, quam Lunulæ figuram Romani senatores calceis adfuturam gerebant. verba Johannis illius : Νημῶς ὁ βασιλεύς ἐκέλευσεν ἐν τοῖς ὑποδήμασι Ρωμαίων τῆ πατρικίαν τυπῆσαι, τὸ Ρωμαίων κῆρα πα, ὃ ὡρῆται τοῖς ἑλλήσιν ἐπὶ ρώ. οἱ δὲ τὸ τῆ κρινῶν ἐπιμελεῖσθαι πατέρων ἔχον ἐπωνυμίαν. ἐφόρουν ἔν οἱ πατρικιοὶ τὰ καμπάγια ὡς ὅσα ἔξον ἄλλως ὀρεῖσθαι τῷ βασιλεῖ. καμπάγιον pro καμπάγιον Græculus ille dixit, vel quod ita etymologia, quam ibi adfert, magis faveret, vel quod etiam nomen illud sic enunciarent. sic καμπάγιον, & καμπάγιον : καμπάγιον & καμπάγιον proferebant. campagus igitur, patricius, & imperatorius calceus. quod autem ait, ὡς ὅσα ἔξον ἄλλως ὀρεῖσθαι τῷ βασιλεῖ, sane verum est senatores nunquam videri solitos in publico sine calceis & toga, nec imperatorem videre cuiquam senatori licebat nisi togato, & cum calceis. senatoris enim vel senatoriæ dignitatis insignia hæc erant, toga & calceus, sive ut posteriores appellarunt, campagus, moris igitur fuit, ut senatores omnesque magistratus non nisi cum dignitatis suæ insignibus imperatori se ostenderent, & ejus conspectui se offerrent. Chrysostomus : τὸ ἄρχοντα τῷ βασιλεῖ ἀπεθῶναι τὸ τῆ δρχῆς σῆμα ὅλον ἔχειν δεῖ. quos autem campagos posterior ætas vocavit, calceos simpliciter vocabant vetustiores Latini. nam etsi calceus generale nomen, de quolibet calciamento, sic proprie tamen dictum est calceamenti genus quo senatores & eque-

ster ordo, & reliqui paulo honestiores & equester ordo, & reliqui paulo honestiores in urbe utebantur. hinc distinctus calceus, à crepida, à solea, à gallica, à caliga, à peronibus, & aliis quibuslibet calceamentorum generibus. Isidorus : calceis utebantur reges & Casares. patricii lunatos eos gestabant, quod erat insigne nobilitatis. qui magistratum curulem cepissent, calceis mullei coloris utebantur. Cato apud Festum : qui magistratum curulem cepisset, calceos mulleos, alii uncinatos, cereri perones, qui triumphabant, puniceos sumebant. in veteri inscriptione C. Marii : VESTE TRIVMPHALI. CALCEIS. PVNICEIS. hos postea foli imperatores usurparunt, ut & reliqua triumphalia ornamenta. hinc Consules sub imperatoribus, mulleis, aut rubris & puniceis calceis quibus stante republica utebantur, abstinerunt, quod illi imperatoribus quasi proprii dicati essent : sed pro purpureis aut puniceis, auratos habuerunt. Cassiodorus in formula consulatus : pingē vastos humeros vario colore palmata, validam manum victorialis scipione nobilitata, lares proprios etiam calceis auratis egredere. omnes illi calcei, cujuscumque tandem coloris essent, ejusdem formæ fuere. nam color in calceis formam non mutat. calceus igitur proprius Romanorum fuit, in urbe & in publico usurpari solitus. nam domi depositis calceis, soleas sumebant. extra urbem quoque calceos abdicabant. itaque calceus togam semper sequebatur, calceum. Romanum appellat Cassiod. in Codicillis Patriciatus ad Tholom. *velavit humeros fortes chlamydem vestis, pinxit furas sericis calceus iste Romanus.* calcei servis interdicti. Servius : nec calceos nec colobias Romæ servi habebant. à Sicilia autem & illis Græcis qui Italiam incoluerunt nomen & utum calcei videntur esse mutuati Romani veteres. καλλιον illi dicebant, quem Latini calcium vel calceum vocaverunt. ea voce Rinthon Tarentinus usus est teste Polluce lib. vii. cap. xxii.

ὁ Πίνθαυ ἢ κροφάνις ἢ κελία κελί
 ἕσκα. Hesychius: κελίον ὑποδήμα-
 τα κελία ἐν οἷς ἰσπόμεσι. cavum
 & profundum calceamentum, κελίον
 ἢ βαθύ ὑπόδημα Græci vocant,
 quod usque ad mediam tibiam a-
 scendit. Pollux: ἢ ὑπόδημα κελί-
 λα βαθείαις μέσση κνήμην ἀνήσσει.
 tales Romanorum calcei, ut alibi di-
 cemus. sed quod addit Hesychius,
 ἐν οἷς ἰσπόμεσιν, id jam Romanis
 calceis minime convenit, quorum
 usus tantum in urbe. voce κελίον
 utitur etiam alicubi Plutarchus ubi
 κελίον κελίον appellat, novum cal-
 ceum. idem alibi κελίον πατρικίον
 dixit de senatorio calce. πάλαι δὲ θυ-
 μίας. μνημονόεις ὡς ἔτε ποδίστρας
 ἀπαλάττει κελίον πατρικίον,
 ἔδδ δακτύλιον πολυτελὲς πατρι-
 κίας. perperam hodie apud Plutar-
 chum legitur, κελίικιον, pro κελίον
 πατρικίον. ridiculi sunt in ea voce
 corrupta exponenda lexicorum con-
 farcinatores, dum κελίικιον interpre-
 tantur calceolum. sensus Plutarchi est,
 calceos patricios podagræ sanandæ
 nihil quidquam prodesse, non magis
 quam pretiosos annulos, reduviæ
 tollendæ. in eodem tractatu paulo
 post πατρικίους simpliciter vocat,
 calceos patricios: ἀλλὰ κλαίον ὅτι
 μὴ φορεῖ πατρικίους. εἰάν δὲ ἢ φο-
 ρῶν, ὅτι μεθ' ἑσπεύειν Γ' ἄμφω
 εἰάν δὲ ἢ στρατηγῶν, ὅτι μὴ ἰσαλοῦσι.
 quo loci minus bene Budæus *senato-*
ria vertit. melius *senatorios calceos*, vel
patricios reddidisset. calceos porro *se-*
natorios istos sive patricios, *campæos*
 appellari constat ab auctoribus medii
 ævi. cujus appellationis rationem
 quæsi verunt docti, atque etiam, de
 se si creditur ipsis, invenerunt; nam à
 Græco *καμπή*, Latinitatem fugien-
 tem fecisse *campam* pro crure, atque
 inde esse *campagum* quod crure tenus
 annexeretur. *gambam* quidem hodie
 crus vocamus, sed falsum est infimæ
 Latinitatis auctores *campam* pro cru-
 re usurpasse: falsum item extare hanc

vocem eo sensu in veterinario Vege-
 tii. *gamba* sæpius legitur apud Vege-
 tium, sed non pro crure, ut nos val-
 go appellamus. possem multis locis
 inde allatis hoc probare, verum unus
 sufficit qui instar erit multorum.
 lib. i. cap. lvi. de equo sic loquitur:
 post quod admonitus iniuria, tollit altius
 crura, & inflexione genicularum, atque
 gambærum molliter vehit. *gamba* Vege-
 tio est, quæ Græcis *καμπή*. si *καμ-*
πή, Græci pro crure toto unquam
 dixerunt, nihil causæ dico quin &
gambam in eadem significatione po-
 suerit Vegetius. sed quantum inter-
 est apud Græcos inter τὸ σκέλος, ἢ
 τὴν καμπήν & σκέλος, tantum sane
 est inter *gambam*, & crus apud Vege-
 tium. Græci *καμπήν* appellant, om-
 nem artuum articulorumque com-
 missuram & inflexionem. hinc
καμπὰ δακτύλων, *καμπὰ βο-
 ρύων*, *καμπὰ σκελῶν* Aristoteli de
 partibus animalium. *Gamba* vero Ve-
 getio proprie dicitur ἢ *καμπή* &
σκέλος, quæ tibiam pedi jungit. sic
 enim partes istæ ordine procedunt in
 equo: pes, *gamba*, crus vel tibia, ge-
 nu, coxa. de quibus alibi pluribus
 apud ipsum Vegetium. non potest
 igitur inde peti *campagi* etymologia,
 quod crure id est *campæ* tenus vinci-
 retur. præterea etsi maxime *campæi*
 pro crure usurpassent Latini, cum
 præter *campagum* alia multa calcia-
 mentorum genera apud veteres in u-
 su fuerint itidem crure tenus solita
 calciari, non video cur id nominis,
 proprium præcipuumque *campago*
 dari debuerit, quod esse debuit omni-
 bus aliis generibus commune. sane
 generalem hanc esse oportuit *cam-*
pagi appellationem, de quocunque
 calciamento, quod ad mediam usque
 tibiam calciando pertingeret. caligæ,
 perones, tubuli, cothurni tibiati
 calciabantur, non minus quam *cam-*
pagi, immo etiam magis. nam *camp-*
agus, loris tantum, & corrigiis crus in-
 volvens, magnam ejus partem inte-
 ram relinquebat, quod illæ species
 totum

pellaret. Convivatus in publico est : congiariis populum mollivit : senatui sportulam sedens erogavit.

Matro-

torum operiebant solida & integra pelle. docuimus ante, quid proprie fuerit campagus, nunc quare ita dictus sit, doceamus. campagos reticulos appellabat Gallienus. ideoque magis libenter utebatur caligis. reticulos eos idcirco appellatos à Gallieno volunt, quod intercisi erant, ut ætivi calcei hodieque apud nos esse solent. Græci πολυχρῆδεις, χρῆς & λεπτοχρῆδεις huiusmodi calceos multiforales vocant. sed tales fuisse patriciorum senatorumque calceos non legimus, immo non fuisse tales satis constat. si minime tales erant senatorii calcei, nec campagi fuere. nam ex iis quæ supra disputavimus, satis potest constare, campagos de senatoriis vel patriciis calceis dictos esse. verius igitur campagis reticulis ideo similes visos Gallieno propter lororum & corrigiarum quibus circa crura alligabantur, variam & multiplicem decussatimque voluntam implicationem, quæ reticulatum plane opus referret. multis autem corrigiarum nexibus, & involutionibus vinciri solitos patricios illos calceos, sive campagos ex Isidoro colligitur qui ita eos describit: *patricios calceos Romulus reperit, quattuor corrigiarum assutaque Luna. cum quattuor illis corrigiis adnecterentur, multas decusses fieri fuit necesse, quales videntur in reticulis. atque inde etiam nomen reperisse campagos, non verisimile tantum, sed omnino verum est. nec vox est μιξοῦάρβαρον, sed plane Græca, vel ex Græco declinata. nam δὲ καμπῶν, hoc est à flexuris illis & decussationibus corrigiarum, ὁ καμπῶν καμπῶν, ἢ τὸ καμπῶν genus illud calceamenti Græcis est appellatum: Latini *campacum* vel *campagum* dixerunt. καμπῶν etiam de quodam genere calceamenti invenio apud Hesy-*

chium: *καμπῶν, κανὰ, κανίσια, κανάδια κυνηγετικὰ ὡς γύρῳθαι, ἢ ὑποδήματα ποῖα. καμπῶν Græcis dicuntur vasa viminea ex virgis inflexis & invicem implexis reticulatim contexta. καμπῶν quoque iidem appellaverunt, arculam ex vimine plexoque factam. hinc Latinum *carpa*. καμπῶν, *carpa*. ut *αἰταμῶν*, *αἰταμῶν*. καμπῶν etiam, τὸ καμπῶν appellaverunt. sed de his alibi. καμπῶν igitur calcei genus, quod corrigiis & loris reticulatim cancellatimque implicitis adnecteretur. τὸ καμπῶν, est καμπύλον καμπῶν κανάδια κυνηγετικὰ interpretatur Hef. at κανάδια Posluci inter *γυναικῶν ὑποδήματα* recensentur. verum de his alibi fufe. καμπῶν & καμπῶν idem videri posset, quod eadem utriusque vocabuli originis sit ratio: ut sit, de eo dubitari minime potest, quin ea sit origo vocis καμπῶν & καμπῶν, & Latinæ *campacum*, quam diximus esse. nam ut δὲ ἐμπῶν quod est curo, futurum ἐμπῶν, inde ἐμπῶν curator: & δὲ τρεῖς τρεῖς, qui moratur: & σάλπιξ δὲ σάλπιξ: sic δὲ καμπῶν, καμπῶν calceus, quod multis καμπῶν flexurisque corrigiarum crura vinciat. hinc verbo ἐλίωσεν usus est de campago regio Georgius Pisides:*

Μελαμῶν πεδίλον εἰλίωσεν πόδα Βάψαις ἐρυθρὸν Περσικὸν ἐξ αἰμάτων.

καμπῶν Suida ζυεῖς. ζυεῖς & ἀναζυεῖς idem. ἀναζυεῖς Hefychio, τὰ βαθῆα καὶ βασιλικὰ ὑποδήματα. καμπῶν & καμπῶν alii dixerunt. at καμπῶν aliud est apud Hefychium. nam καμπῶν & καμπῶν diminutivum à καμπῶν. de quo nos alibi.

1 Matræ

17 Matronas ad consilium suum rogavit, iisdemque manum sibi osculantibus, quaternos aureos sui nominis dedit. Ubi de Valeriano patre comperit quod captus esset, id quod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *Sciebam me genuisse mortalem*, dixit ille, *Sciebam patrem meum esse mortalem*. Nec defuit Annianus Cornicula qui eum quasi constantem principem falso sua voce laudaret. pejor tamen ille qui credit. Sæpe ad tibicinem processit, ad organum se recepit, quum

1 Matronas ad consilium suum rogavit.] Quod consilium? an consilio suo matronas interesse voluit, & cum his deliberavit? hoc sane videtur innuere vulgata hujus loci lectio, quam ne suspicione quidem tenus à doctis hominibus vitii infimulata fuisse valde miror. atqui si veterem editionem consulissent, facile illis fuisset, ea suffragante, non solum hanc scripturam, quæ edita est, falsi condemnatam expellere, sed veram etiam quæ hætenus exulavit, in possessionem suam reducere. sic igitur habuit vetus editio: *matronas ad consulatum suum rogavit, iisque manum suam osculantibus quaternos aureos nominis sui dedit.* atque ita etiam legitur in Palatino. pessimo consilio hoc mutarunt recentes editores. notum est aureorum argenteorumque nummorum sparsiones olim fieri solitas ab his qui consulatum inibant. hinc *ἰσάρελα* recentioribus Græcis quævis sparsio. Gallienus igitur ad consulatum suum etiam matronas invitavit, nec ea expertes munificentia suæ esse voluit, & singulis manum suam osculantibus *ἰσάρελας* nomine quaternos aureos Gallienos dedit.

3 Sciebam me genuisse mortalem.] Proponam scripti codicis lectionem, quæ aliquantum est turbata, & involuta: id quod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *sciebam me*

genuisse mortalem, nec defuit ille si dixit, sciebam patrem meum esse mortalem, nec defuit Annianus Cornicula. quam & eandem turbationem reperit in suis libris doctissimus Casaubonus. sed facile expediri potest. nam illa verba, *nec defuit*, perperam sunt repetita ex sequentibus. sic igitur totum locum legendum puto: id quod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *Sciebam me genuisse mortalem, de patre ille dixit, Sciebam patrem meum esse mortalem, Nec defuit Annianus Cornicula.*

GRVTERVS.

1 Matronas ad consulatum suum rogavit.] Noli fraudare lectores scriptura Palatina, quæ verissima. male prius edebatur, ad consilium suum.

5 Falso sua voce laudaret. pejor, &c.] Extant hæc plane in Pal.

CASAUBONUS.

2 Id quod philosophorum optimus d.] Xenophon.

4 Dixit ille.] Reg. *nec defuit cum ille sic dixit.* simile genus loquendi ante exposuimus: sed aliter hic Putteani codd. & videtur temere corruptus locus ex sequentibus paullo post verbis.

5 Falso sua voce laudaret, pejor tamen ille qui credidit.] Omnia hæc absunt à regio: ubi locus ita conceptus: qui eum quasi constantem principem diceret.

1 Latit

quum processui & recessui cani juberet. ¹ Lavit ad diem septimo æstate vel sexto, hyeme secundo vel tertio. Bibit in aureis semper poculis, ² aspernatus vitrum, dicens nil esse eo communius. Semper vina variavit: neque unquam in uno convivio ex uno vino duo pocula bibit. Concubinæ in ejus tricliniis sæpe acebuerunt. Mensam secundam scurrarum & mimorum semper prope habuit. Quum iret ad hortos nominis sui, omnia palatina officia sequebantur. Ibant & præfecti, ³ & magistri officiorum omnium: ⁴ adhibebantur

¹ Lavit ad diem septimo.] Ad propter sic Vopiscus in Firmo: *struthionem ad diem comedisse fertur. in Commodo: Lavabat per diem septies. sic autem membranæ: vulgo, Lavii dies.*

GRUTERVS.

⁴ Adhibebantur & convivio & nationibus lavabant.] Est à libris calamo pictis, quibus adludit quoque Pal. in quo, & nationibus. perperam vulgati prius, & cænationibus. lavabant, &c.

SALMASIUS.

² Aspernatus vitrum, dicens nihil esse eo communius.] Pal. diceret, pro dicens. forte: *aspernatus vitrum, cum diceret nihil eo esse communius.*

³ Et magistri officiorum omnium.] De magistris officiorum supra diximus, & heic dicam etiam, quæ non præteriti melius est. singula officia Palatina habuerunt magistros suos, qui & principes dicebantur. hinc sapius apud hos auctores videmus magistros & principes simul eos appellari. Lampridius in Alexandro: *injuriam nulli unquam amicorum, comitumve fecit, ne magistris quidem aut principibus officiorum. principes & magistri officiorum ibi iidem sunt, nec tanquam diversi ponuntur. heic magistri, simpliciter dicuntur, ut in vita Pescennii: quos quidem versus Severus eradi noluit, quum hoc ei & præfecti suggererent, & officiorum magistri. principes vocantur in*

Antonino philosopho: *amicis comitantibus à senatu ornavit, additis officiorum omnium principibus. qui in singulis officii Palatinis primum locum obtinebant, hi principes & magistri illius officii in quo primas tenebant, dicebantur. primi & magistri numerariorum dicuntur leg. viii. Codic. Theod. de numerariis: jubemus omnes numerarios, non eos modo quos plebe confusa vulgus abscondit, sed primos etiam & magistros eorum, officii sedis amplissimæ, tum etiam judicium ceterorum, &c. primates officii, & priores, & capita officii passim in Codicibus Justin. & Theod. vocantur. aliter tamen atque aliter in diversis officii nominabantur isti principes & magistri. in officio præfecturæ pratorii qui primus erat & princeps illius officii, *primi scrinii* vocabatur. in officio sacrarum largitionum & privatarum, & aliis plerisque, *primicerius*. in scriniis epistolarum, libellorum & memoriæ, *proximus*, in dispositionum scrinio, *comes dispositionum*. nam in tribus illis scriniis epist. libell. & mem. qui primi erant & primum locum inter homines ordinis sui obtinebant, *proximi* dicebantur. priores scrinii eos vocat Cod. Theod. de prox. com. dispos. hi & in capite scrinii constituti esse dicuntur leg. xi. eod. tit. *per omnia scrinia nostra singulis annis emensis, qui sunt in capite constituti, uno anno teneant proximum. principes scriniorum vocat Lampridius**

pridius in Alexandro. proximi igitur in scriniis iidem erant, qui in aliis officiis primicerii. hi enim omnes qui in aliquo officio primo loco militabant, principes & magistri illius officii audiebant. sic *comites dispositionum*, qui id erant in scrinio dispositionum quod proximi in aliis scriniis. *magistros etiam dispositionum* vocat lex. titulo quo supra: *clarissimos viros proximos scriniarum*, & *magistros dispositionum vicariorum ordinum copulamus*. nec dubium est proximos libellorum, epistolarum & memoriae, magistros etiam dictos, & eosdem fuisse cum illis qui magistri epistularum, libellorum & memoriae apud antiquiores dicebantur. praeter hos autem singulorum scriniarum magistros, fuit & qui diceretur & esset omnium scriniarum magister, sub quo erant quattuor illi scriniarum magistri, proximi scilicet epistularum, libellorum & memoriae, & comes dispositionum. is simpliciter vocabatur *scriniarum magister*, & *scrinia curare* dicebatur, ut *epistulas curare*, qui epistularum magister erat. at de magistro epistularum non diceretur eum scrinia curare, aut scriniarum magistrum esse: nam unum tantum scrinium curabat, nempe epistolarum, nec plurium scriniarum erat magister, quod nomen tantum usurpabatur de quattuor scriniarum magistro. diximus de hac re supra & pluribus eam confirmavimus. eodem plane modo Palatina omnia officia, praeter illos singulorum officiorum magistros, unum quemdam generalem magistrum agnoscebant, qui *officiorum magister*, & *princeps officii Palatini*, & sine ulla additione *magister simpliciter* vocabatur. ejus dignitas *magisteria*. leg. unica Cod. de quaestoribus & magistris offic. qui ex quaestura honore, aut efficaci *magisteria*, aut comitiva utriusque ararii nostri attonito splendore vixerunt. ita enim ex Cod. Theod. legendum. *perperam hodie vulgatur, aut officiali magisterio*. jam efficaci pro officiali commendaverat Cujacius, sed *magisterio*

perperam retinuerat. *magisteria dignitas* de magistro officiorum Cassiodoro dicitur. ejus officiales principes dicebantur & *magisteriani*, vel *magisteriani*. quoties igitur legis *magisteriam*, aut *magisteriam dignitatem*, de hoc officiorum magistro debes eam intelligere. Suidas: *μαγιστεία*, *δρχη*. auctor nescio quis apud eundem: *μαγιστεία δρχη ωρθη Ρωμαίοις πικραίνται κη γεραι εφάρων*, id est, magistrum officiorum. Theophylactus lib. 11. cap. 111. *hist. ο κη πλο ωρθη Ρωμαίων μαγιστεία Διονύσιος δρχω εκαθεν το γησθ εφερετο. μαγιστε δρχω* vocat Priscus in *hist. Goth. Μαργαλιον πλο ε μαγιστε διαποιτα δρχω* *αερομερο πεψαρων*. cum enim magistri κατ' εδρχω dicebantur, eorum etiam dignitas *magisteria* dicta est: ut *vicaria dignitas vicarii*: *praefectoria*, *praefecti*: *consularis*, *consulis*. multi alii erant magistri, ut magistri militum, magistri cubiculi, magistri scriniarum, sed de nullo alio *magisteria* dicebatur, quam de hoc officiorum magistro, exempli gratia, dignitas magistri militum non vocabatur *magisteria*, sed *magisterium militum*. & ita de aliis. hunc Graeci interpretantur *ηγεμενα* & *ει αυλη παρσον* & *ηγχετρον* & *αυλικων καλελογον*. unicus hic in aula videtur fuisse. Corippus:

— mandante magistro

Omnis sacrorum vis adfuit officiorum, quod alibi pluribus confirmabimus in libro de officiis domus Augustae, at plures fuere sub infinae aetatis Graecis imperatoribus, ut ibi dicemus. per magistrus vero officiorum heic intellige singulorum officiorum Palatinorum principes, qui omnes suberant illi quem dixi magistro.

4 Adhibebantur & convivio & carnationibus.] Carnationem Latini non solent pro cana dicere vel convivio, sed locum ipsum ita vocant in quo carnatur. corruptum autem id verbi videtur ex scriptura veteri, *nationibus*. sic

bebantur ¹ & convivii & cœnationibus. lavabant etiam simul cum principe. ² Admittebantur sæpe etiam mulieres, ³ cum ipso pulchræ & puellæ, & cum illis anus deformes, & joculari se dicebat quum orbem terrarum undique perdidisset. Fuit tamen nimix crude- 18
litatis in milites: ⁴ nam & terna millia, & quaterna militum singulis diebus occidit. Statuam sibi majorem colosso fieri præcepit Solis habitu, sed ea imperfecta periit. Tam magna denique cœperat fieri, ut duplex ad colossum videretur. Poni autem illam voluerat in summo Æsquliarum monte, ⁵ ita ut hastam teneret,

sic igitur erit distinguendum & legendum: *adhibebantur & convivii, & nationibus. lavabant etiam cum principe. nationes vocat, nationes. natationibus autem utebantur veteres ætate, ut balneis hyeme. natationes frequentius nominat Celsus, aliquando tamen & nationes, ut lib. III. cap. XXIV. per omne vero tempus utendum est exercitatione, frictione: si hyems est, balneo; si æstas, frigidis nationibus. cap. XXI. ejusdem libri: balneum rarum res amat, frequentiore in jejuniis vomitum. si æstas est, in mare natate commodum est. lib. IV. cap. V. item unctiones frictionesque, hinc perfundi gelida atque in eadem natate. natationes igitur vel nationes fiebant in aqua frigida, idque ætate. balnea vero hyeme frequentabantur. nationes vero heic habemus & balnea. nam verbum lavandi, quod hoc loco legitur, ad balnea referimus.*

CASAUBONUS.

¹ *Et convivii & cœnationibus.] Bis idem dicit. sed aliter regius, & alter Puteani: & natationibus lavabant simul cum principe.*

⁴ *Nam & terna millia & quaterna militum singulis diebus occidit.] Id est uno die. non enim quotidie id factum: sed aliquando tamen accidit, ut plura millia militum die uno trucidaret. Exemplum superius in clade Byzantina: & item alterum libro sequente in Ingenuo tyranno.*

Tom. II.

SALMASIUS.

² *Admittebantur sæpe etiam mulieres, cum ipso pulchræ & puellæ.] Vitiosa nonnihil & lectio & distinctio. videntur enim hac lectione distingui mulieres & puellæ. atqui sic legi debet: *admittebantur sæpe etiam mulieres cum ipso, pulchræ puellæ, & cum illis anus deformes.* mulieres sæpe etiam cum ipso admissas scribit, hoc est puellas pulcras & anus deformes, joculari scilicet & ludendi gratia.*

GRVTERVS.

³ *Cum ipso pulchræ puellæ; cum illis anus, &c.] Sic Pal. exclusa copula &, quæ in vulgatis.*

CASAUBONUS.

⁵ *Ita ut hastam teneret, per cujus caput infans ad summum posset ascendere.] Caput intellige statuæ, non hastæ. hoc dicit si recte capio, vagrandem hanc statuam non solidam, sed cavam ab interiore parte fuisse: ita ut pateret puero via fursum tendenti ad summum usque caput: unde per os emissus, hastam quæ tenebatur erecta, conscendebat quam longa illa erat. rem ridiculam sane & nugatoriam. Sed Josephus Scaliger monuit me legendum esse, per cujus scapum inf. quæ verissima lectio est. quid sit columnæ scapus, sciunt qui legerunt Vitruvium. dicitur & de multis aliis rebus,*

Q bus,

neret, ¹ per cuius caput infans ad summum posset ascendere. Sed Claudio & Aureliano deinceps stultares visa est, siquidem etiam equos & currum fieri iusserat pro qualitate statuæ, ² atque in acutissima base poni. Porticum Flaminiam ³ usque ⁴ ad pontem Milvium & ipse paraverat ducere, ita ⁵ ut tetrastiche fieret, ut autem alii dicunt, pentastiche: ita ut primus ordo pilas haberet, & ante se columnas cum statuis, secundus & tertius, & deinceps *ἄλλοι τεσσάρων* columnas. Longum est ejus cuncta in literas mittere. ⁶ quæ qui volet scire, legat Palfurium Suram, qui Ephemeridas ejus vitæ composuit. Nos ad Saloninum revertamur.

bus, apud Plinium sæpe. etiam duo illi asseres arrectarii, qui scalarum gradus sustinent, scapi Latinis dicuntur. Zeno Veronenſis sermone de Abraham III. Scala duos scapos habet, & gradus plurimos. sed ejus ascensus est unus.

GRVTERVS.

¹ Per cuius caput infans.] Nihil verius emendatione Scaligerana, per cuius scapum.

⁴ Ad pontem Milvium.] Pal. Molvium. scilicet scribendum Mulvium.

SALMASIUS.

² Atque in acutissima base poni.] Aperte falsum & mendosum tinnit hæc acutissima base. quomodo enim acutissimam eam intelligemus, quam amplissimam, & vastissimam oportet fuisse, ut teneret equos & currum ea magnitudine, qui responderent illi statuæ colossæ? Palatinus etiam hac parte vitiosus, nam *acutissima* legit. nos legimus, *acutissima*. *acutissimam basim* dixit, amplissimam. sic, *acutiores opes* Florus, ampliores & majores. plura non addam illi conjecturæ nostræ firmandæ, & vulgata

lectioni infirmanda. satis enim puto & illam defendi, & hanc per se improbari.

³ Usque ad pontem Milvium.] Molvium, Pal. atque ita semper in libris, Mulvius, non Milvius.

⁵ Ut tetrastiche fieret.] Valde miror viro Græce doctissimo, virium hujus lectionis minime suboluisse, Græce quidem, sed minus Græco more enuntiatæ. nec enim *τετράστιχον*, aut *πενταστιχον* Græci puto dicerent. scribendum igitur: ut tetrastichæ fierent, & pentastichæ. fierent autem, non fieret, etiam in Palatino reperitur scriptum tetrastichæ sunt *τετράστιχοι*, quattuor scilicet ordines columnarum, vel columnæ quaternis ordinibus positæ. sic & *πενταστοιχία*, quini ordines columnarum. tetrastichæ pro *τετράστοιχοι*, ut *picile* pro *πικίλη* supra & *Tichobates*, pro *τιχόβατες*, *στιχον* tamen & *στοιχον* Græci dicunt pro eodem. *ante se*, pro ante: ut *contra se*, pro contra.

⁶ Quæ qui volet scire legat Palfurium Suram.] Calphurnium habet princeps editio. ex qua scriptura posset fieri: Calpurnium vel Calpurnium.

DE